

เล่าเรื่องอินเดีย

ภาค ๑ ตอนที่ ๑

อินเดียเป็นประเทศที่ปราบเซียนจริง ๆ

คนที่ไปกับทัวร์สัปดาห์ทั้ง 4 ส่วนใหญ่ก็จะพบกับความลำบากในการเดินทาง เนื่องจากประเทศนี้ยังไม่เจริญ เพราะประเทศใหญ่มาก ถนนหนทางก็ไม่ดี ปัจจุบันนี้ในช่วงที่เราเดินทางกัน ถึงแม้รัฐบาลอินเดียจะพยายามทำถนนใหม่แต่ก็ยังลำบากอยู่ดี ความเร็วเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 50 กม/ชม

อย่างช่วงพุทธคยาถึงพาราณสีระยะทาง 230 กม ปัจจุบันใช้เวลาเดินทางประมาณ 7-8 ชม แต่ผมเคยเจอมาแล้วใช้เวลาถึง 14 ชม เพราะรถติด ถือว่าถนนจะเป็นคอขวดในช่วงที่มีสะพาน รถที่วิ่งส่วนใหญ่ก็เป็นรถสิบล้อ วันนั้นเบื่องานหายเบื่อเลย

ไปอีกครั้งหนึ่งเดินทางเองไม่ได้ไปกับทัวร์ โอโฮ บรรยายไม่ถูก ธรรมดาเขาไม่ไปกันแบบนี้ ถึงได้เห็นใจคนที่เขาทำสารคดีจริง ได้ไปตามรอยสารคดีของเขามาแล้วเฉพาะช่วงที่เป็นเกี่ยวกับพุทธเท่านั้นนะ ช่วงอื่นไม่สนใจ คิดดูแล้วกันก่อนไปต้องเตรียมตัวตายไปด้วย

ครั้งแรกนั้นไปกับทัวร์นั้นใช้เวลา 11 วัน ก็รู้สึกถึงความอึดใจ และบุญกุศลที่ได้รับครั้งนั้นมาก กลับมาการปฏิบัติธรรมก้าวหน้าไปมากชนิดที่ว่าก้าวกระโดดเลยทีเดียว เลยตั้งใจไว้ว่าจะต้องกลับไปอีก และคงจะไม่ฉาบฉวยเหมือนครั้งแรก เพราะครั้งแรกนั้นบางแห่งที่เข้าไปนั้นใช้เวลาน้อยจริง เนื่องด้วยการเดินทางมีการเสียเวลาบ้าง อย่างเช่นที่ลุมพินี วันนั้นไปถึงก็มีดแล้ว ทางเจ้าหน้าที่ไม่ให้เข้าไปข้างในวิหารมายาเทวี ก็เลยไม่ได้เข้าไปดูรอยพระบาทจำลองของเจ้าชายสิทธารถะ เรียกได้ว่าวันนั้นเข้าไปแตะลุมพินีจริง ๆ แล้วก็รีบเผ่นออกมากลับเพื่อกลับที่พัก ส่วนที่อื่นก็มีเวลาประมาณ 2-3 ชม.เท่านั้นในการบูชา เลยกลับไปอีกครั้งหลังจากนั้น 2 ปีตั้งใจว่าจะค่อย ๆ เดินทางไปเรื่อย ๆ ให้ออกมาที่ที่มีความสำคัญที่หลาย วันหน่อย ส่วนสถานที่ที่ไม่ค่อยสำคัญก็เข้าไปดูเท่านั้น เช่นนาลันทา เป็นต้น

อินเดียเป็นประเทศที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่ไปเห็นทุกอย่างไม่ยาก หน้าหนาวก็หนาวมากกว่า 10 องศา หน้าร้อนก็ร้อนมากอาจจะถึง 50 องศา ช่วงหน้าร้อนนั้นจะบินไม่ได้เลย ในช่วงเดือนเมษา แต่ว่าผมไม่ได้อยู่ช่วงนั้น เห็นว่าต้องปิดหน้าต่าง เอน้ำราดพื้น เอาผ้าขนหนูชุบน้ำมาห่มตัว แล้วก็นอนอย่างเดียว จะออกมานอกห้องก็ต้องเลย 4 โมงเย็นแล้ว

คนที่จนก็จนจริง ๆ ไม่มีแม่เสื้อฟ้าจะนุ่ง คนที่รวยก็รวยล้นฟ้าจะอยู่รวมกันในเมืองใหญ่ เช่น มุมไบ เกลดี อาหารการกินก็สมณะมาก ชาวชนบทส่วนใหญ่ก็อยู่กันแบบเศรษฐกิจพอเพียง แลกเปลี่ยนอาหารกันเอง ในหมู่บ้าน ส่วนสินค้าฟุ่มเฟือย พวกนี้เริ่มมีแล้วคือมีโทรศัพท์มือถือใช้กัน ส่วนทีวีตามชนบทไม่ค่อยเห็น คนไทยเราเวลาไปที่อินเดียก็จะพบกับความลำบากเนื่องจากเคยชินกับความสะดวกสบาย แต่คนที่นี่เขาก็อยู่กันได้สบาย

ผู้มีอำนาจทำอะไรก็ได้ชาวบ้านยอมหมด แต่พักนี้ตามเมืองใหญ่คนที่มีการศึกษาจะออกมาประท้วงกันแล้ว เหนือสิ่งอื่นใดบุญกุศลที่ได้จากการไปไหว้สังเวชนันต์มากจนกระทั่งปิดอบายได้ในชาตินี้ทีเดียว

การที่จะเดินทางในประเทศอินเดียต้องมีการวางแผนการเดินทางให้ดีมิฉะนั้นจะเดินทางไม่จบ ผมเริ่มจากไปลงเครื่องที่เนปาลอยู่ที่กาฐมาณฑุอยู่ที่นี่ 4 วัน อูยขย กลางคืน 4 องศา ลงมาที่ลุมพินีได้อาศัยรถของเจ้าหน้าที่ทูตประจำเนปาลมา เมืองกาฐมาณฑุนี้เป็นเมืองที่อยู่ในแอ่งกระทะมีภูเขาล้อมรอบอากาศเลวหนาวย่น ภูเขาที่ล้อมอยู่สูงอย่างต่ำก็ 2 กม ถนนที่วิ่งออกจากเมืองไปเมืองอื่น ก็มีแค่ 2 เลน รถสับล้อก็มาก ถนนลัดเลาะตามไหล่เขาไปเรื่อย จนกระทั่งผ่านหุบเขาที่ล้อมรอบเมืองกาฐมาณฑุก็จะถึงพื้นราบ วิวสวยมากป่าไม้สมบูรณ์มีลำธารน้ำสีเขียวแปลกตา ถนนเส้นนี้จะคล้ายกับถนนที่จะขึ้นไปเมืองคองคาทรี (ทางไปต้นแม่น้ำคงคา) วันนั้นออกจากเมืองกาฐมาณฑุประมาณตี 5 ใช้รถเบนซ์ตากลมซึ่งมีสมรรถนะสูงมากวิ่งขึ้น ลง ตามไหล่เขาใช้ความเร็วได้เต็มที่ ออกมาตอนนี้อยู่ที่จับมาบอกว่าเป็นเวลาที่มีอันตรายน้อยมาก เพราะว่าตอนเช้ารถบรรทุกยังไม่ออกมาวิ่งกัน และที่ออกมาวิ่งกันแล้วก็จะเห็นแต่ไกลเนื่องจากเวลาที่ต่างคนต่างผ่านมาเจอกันที่โค้ง หักข้อศอกจะเห็นไฟสว่างนำหน้ามาก่อน ถ้ามาเวลากลางวันจะเห็นกันก็เลี้ยวมาเจอกันพอดีค่อยข้างอันตราย ลงมาถึงลุมพินีก็ประมาณ 9 โมงเช้า เข้าพักที่วัดไทยลุมพินี

ลุมพินีนี้เป็นจุดที่เล็กที่สุดในสังเวชนันต์ ทั้ง 4 ผมอยู่ที่นี่ 3 วัน ได้เจอนายบาซันต้าในสารคดีตามรอยด้วยในวันนั้นทางท่านเจ้าคุณ พระราชรัตนรังสี เจ้าอาวาสวัดไทยกุสินาราและวัดไทยลุมพินี นัดประชุมเพื่อที่จะซื้อที่ดิน นายบาซันต้า เจ้าหน้าที่ทูต (ซึ่งเป็นผู้ดำเนินเรื่องซื้อที่ดินก็เลยต้องมาเจอกัน) ผมเอารูปจากสารคดีตามรอยให้เขาดูเขาก็ทำท่าประหลาดใจ นายคนนี้เป็นนักโบราณคดีของเนปาล

ผมได้เข้าไปนั่งสมาธิที่ข้างวิหารมายาเทวี และออกเดินทัวร์วัดนานาชาติ ครอบพระบาทจำลองของพระโพธิสัตว์ ถ่ายรูปชะมดมากมาย เพื่อเก็บความทรงจำที่มีค่าเอาไว้

ช่วงนี้จิตใจฟุ้งซ่านมาก เพราะลำบากจากการเดินทางที่ไม่คุ้นเคยและไม่รู้จะเดินทางต่อไปอย่างไรดี ต้องถามคนที่วัดไทยไปเรื่อย ถูกบั้งผัดบั้ง เลยยังไม่ได้สัมผัสเอาความศักดิ์สิทธิ์ของสถานที่เท่าไร ตอนออกจากลุมพินีก็หลุกหลุมเล่านาคู อาศัยรถที่พระคุณเจ้าวัดไทยออกมาซื้อของที่ด่านเข้าอินเดีย ขอพักช่วงนี้เอาไว้ก่อนนะครับขอตอบคำถามผู้ที่สงสัยก่อน

อ้างอิง

ไปในฐานะนักท่องเที่ยวอยู่ได้กี่วันครับ

วิชาเข้าเนปาลครั้งแรก 30 \$ 2 เดือนต่อได้อีก 3 ครั้งๆ ละ 1 เดือน ครั้งละ 30 \$ เพราะฉะนั้นใน 1 ปี จะอยู่ได้นานที่สุด 5 เดือน

ส่วนวิชาเข้าอินเดียครั้งละ 5 เดือน ปีนี้ทำได้ครั้งละ 3 เดือนต้องออกนอกประเทศก่อนเพื่อไปทำวิชาแล้วกลับเข้ามาใหม่ ค่าทำวิชาจะไม่มาก น่าจะประมาณ 1500 บาท แต่ถ้าเป็นวิชานักเรียนรูสึกจะ 2 ปี

อ้างอิง

*ชีวิตการเป็นอยู่ของพระไทยเป็นอย่างไรบ้างครับ-มีการบิณฑบาตรมั๊ย

ไม่มีครับ คนอินเดียชอบใส่บาตรเหมือนกันแต่มักจะเป็นพวกเดียรฉัตร พระไทยที่เดินบาตรก็จะมีเดินกันที่พุทธคยา เท่านั้น มีคนไทยใส่บาตรกันบริเวณคันโพธิ์ ถ้าไปเดินบริเวณนอกพุทธคยา คนอินเดียเขาจะใส่เงินเท่านั้นให้ไปซื้อของกินเอง หรือไม่ก็ต้องไปซื้อเอาเลยว่าจะเอาอะไร

ถ้าเป็นวัดที่อยู่กันไม่กี่คนพระไทยก็มักจะทำกินกันเองหรือไม่ก็ตามวัดไทยใหญ่ ก็จะมีพ่อครัวทำถวาย ถ้าเป็นพระนักศึกษาที่อยู่กันตามหอพัก นอกจากที่มหาวิทยาลัยพาราณสีก็ต้องทำกินกันเอง อาหารอินเดียก็ อินเดีย นะครับ คนไทยไม่ค่อยชอบ กินไปนานๆ มันรู้สึกร้างแฉ้งชอบกล

อ้างอิง

มีการทำวัตรเช้า-เย็นหรือเปล่าครับ

ถ้าเป็นวัดไทยใหญ่ๆ ก็จะมีการทำกันทุกวัน วัดไทยพุทธคยา วัดป่าพุทธคยา วัดไทยกุสินารา วัดไทยลุมพินีเป็นต้น

อ้างอิง

วันพระที่นั่นมีกิจกรรมเหมือนที่เมืองไทยหรือเปล่า

ส่วนใหญ่พระที่นั่นมีหน้าที่หลักในการเป็นพระมัลลเทศ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกัน อันนี้เฉพาะพระที่ไปอยู่ในฐานะพระธรรมทูตนะ พระนักเรียนต่าง ๆ ก็เรียนหนังสือกันไปบางท่านได้ทุนจากวัดใหญ่ ๆ ก็จะต้องรับงานมัลลเทศบ้าง วัดไทยที่นั่นก็เหมือนกันมีหน้าที่หลักในการนำคณะผู้แสวงบุญให้เข้าถึงพระรัตนไตร และก็สร้างวัดเพื่อรองรับการแสวงบุญของคนไทยโดยตรง มีการบริหารงานในเรื่องนี้เป็นระบบดีมากโดยหัวหน้าคณะพระธรรมทูต ก็ได้แก่พระเทพโพธิวิเทศเจ้าอาวาสวัดไทยพุทธคยา แต่หัวหน้าผู้ทำงานหลักก็คือพระราชรัตนรังสี ซึ่งปัจจุบันนี้กำลังเริ่มก่อสร้างวัดไทยสาวตติ เมื่อปีที่แล้วก็เพิ่งเริ่มสร้างกันยังเข้าไปพักไม่ได้ ปีนี้ก็ยังไม่แน่ใจแต่คิดว่าคงยังเข้าพักไม่ได้

อ้างอิง

วัดไทยที่นั่นเผยแผ่ศาสนาอย่างไรครับ หรือเป็นเพียงศาสนาสถานให้คนเข้ามาบูชากราบไหว้

วัดของทุกประเทศมีหน้าที่หลักในการรองรับการมาแสวงบุญของชนชาตินั้นๆ แต่ทางวัดไทยบางวัดก็พยายามนำเอาพระพุทธศาสนากลับไปยังชาวอินเดียซึ่งก็ได้บางส่วน เช่นเปิดโรงเรียนประถม ที่นาลันทา, ที่กุสินารานี้เห็นว่าเป็นเรื่องเป็นราว ส่วนที่อื่นยังไม่ชัดเจนคงจะขาดเงิน และบุคลากรกระมัง

อ้างอิง

แล้วชีวิตพระนักศึกษาหะครับเป็นอย่างไร มีเพื่อนไปเรียน ป.เอก ที่พาราณสีท่านเล่าให้ฟังไม่ได้บิณฑบาตร ต้องปลูกผักปลูกพืชทำอาหารกินเอง จริงหรือเปล่าครับ

จริงครับก็เป็นอย่างนั้นแหละ เขาว่าถ้าไม่ทำก็คงอด

อ้างอิง

การทำอาหารเองล้างด้วยล้างชามเองก็เวอร์ไรวะมัน

*ถ้าทำเองจริงๆ ท่านต้องอาศัยมหาปเทศทั้ง 4 เป็นเครื่องดำเนินชีวิตแล้วละ แต่ไม่มีทางเลือกเพราะค่าเทอมที่อินเดียถูกกว่าเมืองไทย

พุดยากครับ

อ้างอิง

*พุดถึงค่าเทอมที่เมืองไทยแล้วละเหี้ยหัวใจ แพงไม่ต้องไปพุดถึง "ไหนว่าประชาชนต้องมาก่อน"

ที่มหาจุฬาฯก็ไม่น่าจะแพงนะ

อ้างอิง

มุมมองของนักท่องเที่ยวน่าจะเห็นอะไรที่ดี ๆ แปลกน่าฟังครับ

ที่ว่ามานี้ผมไปสืบมาเลยนะ

การจะเดินทางในอินเดียต้องมีการวางแผน และกำหนดเวลาให้ชัดเจนไม่เช่นนั้นก็จะอยู่ไปเรื่อยเปื่อย และการที่คิดว่าจะไปตายเอาดาบหน้ามันจะได้ไปตายจริง ๆ

เพราะภาษาที่เขาใช้เป็นภาษาฮินดี คนที่นั่นพูดภาษาอังกฤษไม่ค่อยได้ อย่างว่าแต่ภาษาอังกฤษเลย ภาษาฮินดีเองยังอ่านกันไม่ค่อยได้เลย เพราะฉะนั้นคนที่นั่นส่วนใหญ่จะไม่มีการศึกษา พูดได้อย่างเดียวอ่านยังไม่ค่อยออก คนที่พูดภาษาอังกฤษได้สำเนียงอินเดียก็ฟังแทบไม่รู้เรื่อง เวลาเดินทางต้องจ้างคนอินเดียที่อ่านภาษาฮินดีออกเดินทางไปด้วยกัน ไม่งั้นมีโอกาสได้นอนข้างถนนแน่

จะขึ้นรถไฟก็เหมือนกันเราจะไม่รู้เลยว่าถึงแล้วหรือยัง ถ้าเป็นกลางคืนด้วยหายห่วงมองอะไรไม่เห็นเลย ตามสถานีเล็ก ๆ จะไม่เปิดไฟ การจะรอดูป้ายสถานีอย่าได้หวังเพราะมองไม่เห็น ถ้ามีคนอินเดียคิดไปด้วยเขาจะถามกันเอง ว่าถึงไหนแล้ว จะไปถึงสถานีนี้เวลาเท่าไร เรื่องรถไฟนี่ก็ปราบเซียนมามากแล้ว การขึ้นขบวนผิดนี่เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ง่ายถ้าไม่มีคนอินเดียคิดไปด้วย

มีอยู่ครั้งหนึ่ง ที่สถานีพาราณสี ผมจะไปคยาмирรถไฟมาจอดที่ชานชลาที่จะขึ้นตรงเวลาพอดี เกือบจะขึ้นอยู่แล้ว เด็กอินเดียที่ไปด้วยถามกุลีแฉวนั้น ปรากฏว่าขบวนที่เราจะขึ้นยังไม่มา ช้าไปอีก แต่ว่าคันนี้ไปเมืองอะไรก็ไม่รู้ฟังไม่ออกถ้าขึ้นไปคงเรื่องใหญ่ ไม่รู้ว่าจะต้องไปลงที่ไหน

อีกครั้งหนึ่งคนละวันกัน จะไปคยาเหมือนกันขึ้นรถไฟแล้ว มีคนจีนครอบครัวหนึ่ง 4 คนนั่งอยู่ติดกันกับผม เป็นนักท่องเที่ยว เขาก็จะไปคยาเหมือนกันขึ้นรถไฟได้ก็นอนหลับกันหมด ไปถึงคยายังหลับอยู่เลยเราต้องไปปลุก เอ... ถ้าเราไม่ช่วยหรือถ้าไม่มีเราเขาจะไปลงที่ไหนกันนี่ เด็กอินเดียที่ไปด้วยยังบอกเลยว่าถ้าไม่เรียกจะไปลงที่ไหนกันน้ำ

อ้างอิง

1. พระพุทธศาสนามีโอกาสกลับเข้ามาเจริญในอินเดียอีกหรือไม่ครับ

ในส่วนตัวคิดว่ายากนะ เพราะว่าศาสนาพุทธเคลื่อนออกมาแล้วเนื่องจากความเสื่อมของพระและคนในประเทศนั้น จะกลับไปยิ่งใหญ่อีกครั้งคงจะยาก และคนในประเทศอินเดียมีค่านิยมในการนับถือเทวดาอย่างผิด ๆ ซึ่งผมก็คิดว่าเทวดาเองก็คงจะไม่ต้องการอย่างนั้นด้วย เช่นการบูชาัญญเป็นต้น การจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนเป็นเรื่องที่ทำได้ยากมาก ๆ

อ้างอิง

2. ถ้าจะกลับด้วยวิธีการใดอย่างไร

อันนี้ในภูมิความรู้ที่ผมมีอยู่ไม่ทราบจริง ๆ

อ้างอิง

3. เราในฐานะพุทธศาสนิกชนควรปฏิบัติอย่างไร

เราก็ควรจะทำตัวของเราให้ดีเสียก่อนแล้วจึงจะสามารถกระจายความดีออกมาได้ ถ้าตนเองยังไม่รักษาศีล สมาธิ ปัญญา ให้ดีเสียก่อนการจะไปบอกให้ผู้อื่นทำนั้นจะไม่มีน้ำหนัก

เนปาลก็เป็นอีกประเทศที่มีปัญหามาก คนนับถือพุทธบวกกับฮินดู คือนับถือไปหมด บุชาญก็เอา ที่นี้เขาฆ่ากันจริง ๆ ในเทศกาลครั้งหนึ่งๆ ฆ่าวัวเป็นร้อยตัวเลย การเมืองมีปัญหา เดินทางเข้าออกก็ลำบากว้างๆ ก็ปฏิวัติกัน นักท่องเที่ยวก็หนาว แต่หลาย อย่างเจริญกว่าอินเดีย มีเนื้อสัตว์กินมากกว่า อารยธรรมตะวันตกเข้ามามากกว่า ข่าวสารต่าง ๆ แพร่กระจายไปได้เร็วกว่าอินเดียมาก ที่อินเดียประชาชนไม่มีเครื่องรับสื่อต่าง วิทยุยังก็ไม่ค่อยเห็น (ในชนบทนะ) การจะเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจึงเป็นเรื่องที่ยากที่สุด

ปัจจุบันนี้ยังถ่ายหนักกันข้างถนนอยู่เลย มีเช้าวันหนึ่งผมขึ้นรถไฟไปลงที่เมืองออร์ังคบาท เพื่อไปดูถ้ำอาชันต้า เวลาประมาณตี 4 พวกเขานั่งถ่ายกันข้างถนนให้เห็นเป็นระยะ ไฟรถส่องไปเขาก็ไม่อายกันด้วยนะ

ตอนที่ออกจากลุมพินี พอดีพระที่นั่นเขาจะไปซื้อของที่ด่านพอดีก็ขอติดรถไป ข้ามด่านมาจะไปต่อรถรับจ้างเพื่อจะไปกุสินารา ไปเจอมาเฟียนายหน้าเรียกรถที่คอยหลอกลักนักท่องเที่ยว ไปเรียกรถให้แล้วกินหัวคิวปรากฏว่ามันโกงกันเองต่อราคากันไม่ลงตัวผมเลยเผ่นออกมาพอดีไปเจอแขกที่พูดไทยได้คนหนึ่ง เป็นเจ้าของรถรับจ้างคันนี้เขาเคยมาขายโรตีในไทยหลายปีก็เลยพูดไทยได้ ผมเลยขึ้นรถเขามาเลยต่อราคาได้สมน้ำสมเนื้อ

เจ้าของรถที่นั่นจะไม่ขับเอง เขาบอกว่าต้องจ้างคนขับไม่งั้นเพื่อนล้อเขา ว่ามีเงินซื้อรถแต่ทำไมไม่มีเงินจ้างคนขับ ไอ้คนขับมันก็ไม่รู้จักรักษารถขับแบบไม่บันยะบันยัง ไม่ใช่รถของมันเป็น เจ้าของก็ไม่รู้จักวิธีรักษาใช้กันเต็มที่ ไม่เหมือนรถในบ้านเรา รักรถมากกว่ารักคน

เราเหมารถเขามาแต่เขายังรับคนระหว่างทาง แต่เขาไม่ให้มานั่งเบียดเรา ขับไปขับมาหลงไปผิดทางอีกกว่าจะถึงกุสินาราก็เย็น คุยกันกะว่าจะจ้างให้คนนี้เดินทางไปด้วย เพราะพูดไทยได้ แต่ทำทางไม่เชื่อเข้าวัดไทยแล้วปวดหัวอยู่ไม่ได้เลยให้กลับไป วัดไทยที่นั่นก็ไม่ค่อยให้คนแขกที่ไม่รู้จักเข้าพัก เพราะเรื่องความปลอดภัยบางคนก็ไม่เชื่อโฆษณาของอะไรทำนองนี้ คนพวกนี้ยังหาเช้ากินค่ำ เรื่องที่จะทำจิตให้เป็นกุศลไม่ต้องพูดถึง ที่กุสินารายังมีอะไรที่สนุก ๆ อีก เอาไว้ตอนต่อไป

อ้างอิง

เล่าสภาพการนั่งรถไฟให้ฟังหน่อยสิครับชั้น 1-2-3 เหมือนเมืองไทยหรือเปล่า สภาพการขายของเหมือนเที่ยวโคราชบ้านเอ็งหรือเปล่า

รถไฟที่อินเดียเป็นตำนานที่เล่ากันไม่จบ ตามสถานีมีขอตานับไม่ถ้วน กินนอนกันที่นั่นแหละ เป็นขอตานอาชีฟ ขอไปทั่ว ตามรางก็หายห่วงขึ้นนับไม่ถ้วนเช่นกัน ใครไม่แน่ใจจริงอย่าชะโงกหน้าไปดูทีเดียวมีทุกสปีเลयरไฟก็มีหลายระดับ รถหวานเย็น คนจนจะขึ้นกันจนเต็มไม่มีที่แม้จะวางเท้า บางทีก็ขึ้นไปนั่งกันบนหลังคา แต่หน้าหนาวคงทนไม่ไหวเลยไม่ค่อยเห็นไปนั่งบนหลังคา

ส่วนรถที่นักท่องเที่ยวขึ้นกันจะมีรถเร็ว และรถด่วนมีทั้งหมด 3 class

- ชั้น 1 มีห้องส่วนตัวแพงเกือบเท่าเครื่องบิน
- ชั้น 2 มีเตียงนอน 2 ชั้นมีผ้า màn ให้ปิดเวลานอน ไม่มีขอตานมากวนใจ
- ชั้น 3 มีเตียงนอน 3 ชั้นไม่มีผ้า màn
- ชั้น sl เหมือนชั้น 3 แต่ไม่มีแอร์ 2 ชั้นนี้คนชั้นกลางนิยมขึ้น มีขอตานมาเป็นระยะ ทุกชั้นมีเบอร์ที่นั่งไม่ปะปนกัน

การจะขึ้นให้ถูกขบวนมีเทคนิคนิดหน่อย ต้องจำกลิ่นของให้แบกของเราไป เขาจะพาเราไปขึ้นจนถึงที่นั่งของเราแล้วค่อยจ่ายเงินเป็นอันจบ ไม่งั้นมีโอกาสพลาดขึ้นรถผิดขบวนสูงมากใครที่ว่าเขียนตกม้าตายมาหลายคนแล้ว

มีอยู่ครั้งหนึ่งที่สถานีโกปาล มีเด็กขอตานคนนึงอายุไม่น่าจะเกิน 5 ขวบ มาขอเงินก็ให้ไปแต่ขอถ่ายรูปและตำราญเสียหน่อย พุดเก่งมาก ช่างเจรจา หน้าตาก็ดี เลยถามว่าไปเมืองไทยไหม เด็กตอบว่าไม่หรอก เมื่อเดือนที่แล้วจะมีนักท่องเที่ยวพาไปเมืองจีน ก็เลยไปกับเขา (จะไปได้ไงไม่มีหนังสือเดินทาง) เขาก็พาไปที่เคลลี แล้วก็ทิ้งไว้ที่นั่นต้องหาทางกลับมาเอง แม่ของเด็กก็ถามว่าไปไหนมา 2 วัน เด็กตอบว่าไปเคลลี

รถไฟที่นั่นมีระบบรางชั่วเยี่ยไปหมด ไม่เหมือนบ้านเราเป็นสายๆ เหนือ ได้ มีครั้งหนึ่งรถที่เราขึ้นเป็นขบวนรถเร็วที่ช้ากว่าอีกขบวนซึ่งเป็นรถด่วน บังเอิญของเรามา late ที่จริงแล้วเวลาออกจะไม่ออกพร้อมกันแบบนี้ ขบวนด่วนที่เร็วกว่าของเราออกช้ากว่านิดหน่อย พอเลยสถานีมาไม่เท่าไร ไอ้ขบวนรถด่วนที่เร็วกว่ามันแซงไปเลยเลย ไม่น่าเป็นไปได้ วิ่งแซงไปเห็น ๆ ทำอย่างกับรถยนต์

การจะออกตัวก็ต้องซื้อล่วงหน้าไม่งั้นไม่มีที่นั่ง การจะไปซื้อก็แสนยาก ซื้อทีก็ต้องซื้อทั้งทริปเลย คือจะไปไหนบ้างต้องดูตารางให้ดีกำหนดเวลาเดินทางแต่ละจุดให้เหมาะสมเพื่อเวลารถไฟมา late ไปด้วยแล้วซื้อครั้งเดียวทุกขบวนส่วนใหญ่บริษัททัวร์จะจัดการให้ มีการให้เงินได้โตะกันนิดหน่อยเพื่อความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่ผ่านพุทธคยาจะง่ายหน่อยเพราะมีสำนักงานขายตั๋วที่นั่น สามารถจะซื้อตัวเองได้ แต่ก็อีกนั่นแหละถ้าดูตารางไม่เป็นก็ซื้อไม่ถูก ตอนที่ไปครั้งนั้นก็ได้อำนาจจากพระอาจารย์สุวิทย์ พระองค์นี้เป็นเซียนรถไฟ โทรมไปถามได้เลยจะไปไหนต้องขึ้นขบวนไหน ท่านจะมีตารางเวลาติดตัวตลอด ท่านบอกว่ามันเป็นหน้าที่

ที่จะต้องให้ข้อมูลกับคนไทยอยู่แล้ว ก่อนไปปีที่แล้วก็โทรไปปรึกษานิดนึงกันพลาด ท่านเป็นพระนักศึกษาที่ไหนไม่ทราบแต่อยู่ที่อินเดียหลายปีแล้ว

มีอยู่ขบวนหนึ่งสำหรับผู้ที่จะไปไหว้สาธุสถานอยู่ที่โกปาลชื่อ kamayane express ขบวนนี้เป็นรถเร็วขึ้นที่พาราณสีลงที่โกปาล ระยะทางประมาณ 800 กม. ขึ้นเวลา 15.00 น. ตามกำหนดการถึงเวลา 07.00 น. ขึ้นมาสองครั้งแล้ว ครั้งแรกไปถึง 11.00 น. เข้าไป 4 ชั่วโมง เมื่อปีที่แล้วอีกครั้งนึงถึงเวลา 15.00 น. เข้าไป 8 ชั่วโมง อยู่บนรถไฟหนึ่งวันพอดีเกือบไม่มีเวลาเข้าไปที่สาธุสถาน ลองถามพนักงานบนรถไฟดูเขาบอกว่ามันเป็นปกติที่จะช้าแบบนี้ อย่างต่ำต้องมี 4-5 ชั่วโมง เพราะสายนี้มีรางเดียวต้องจอดรอลีกกัน จอดรอครั้งนึงมีรถไฟผ่านทั้งไปทางเดียวกันและสวนกันให้เห็น 4-5 ทำไมขบวนอื่นมันไม่รอเราบ้างนะ กะว่าจะเลิกคบกับขบวนนี้แล้ว แต่ว่าไปตรวจสอบดูใหม่สายนี้มีขบวนนี้ขบวนเดียว ถ้าจะไปก็ต้องทำใจ คาดว่าปีนี้จะคงจะต้องคบกันอีก

ระบบรางของเขาไม่สับสน เป็นระบบมากเนื่องจากทางอังกฤษมาวางเอาไว้ก่อนไป ระโยกระยางกันเหมือนใยแมงมุม รถไฟก็มีวิ่งปนกันทั้งใช้ไฟฟ้า น้ำมัน ใช้ถ่านหินยังมีเลยแต่ไม่ค่อยเห็นแล้ว บ้านเราเป็นสายๆ อย่างถ้าวิ่งลงใต้ จากนครปฐม ก็มาราชบุรี เพชรบุรี แต่ที่นั่น แต่ละขบวนจะเลี้ยวไปทางไหน ไปถึงสถานีไหนถ้าไม่มีผู้ขึ้นประจำสายนั้น ๆ ก็จะไม่รู้กันเลยแม้แต่นักอินเดียนเองก็ตาม คิดดูซิรถไฟมีการแข่งกันด้วย

ความเจริญก็จะไปกระจุกตัวอยู่แต่ในเมืองหลัก เท่านั้น คนชนบทกินอยู่กันแบบพอเพียง เคยขึ้นรถเมล์ของเขาเหมือนกัน ถ้าเป็นรถเล็กแบบรถจี๊ปทหารคันนึงจะนั่งได้ 15 คน อูยย เฉพาะแถวหน้าบ้านเรานั่ง 3 คน รวมคนขับก็เต็มแล้ว ที่นั่นนั่งกัน 5 คน คนที่ 4 จะนั่งตรงที่คนขับ ส่วนคนขับจะอยู่นอกรถครึ่งตัว จริง ๆ นะ ตอนเห็นทีแรกยังตกใจเลยแต่เขาก็ไปกันได้ เวลาเราขึ้นมักจะเหมา คือจ่ายเท่ากับ 2 คน ไปกัน 2 คนจ่ายเท่ากับ 4 คน นั่งแถวหน้าก็พอสบายหน่อย ส่วนรถเมล์ใหญ่ โอโห กลิ่นหายห่วง หน้าหนาวเขาไม่ค่อยอาบน้ำกันผ้าก็ไม่ค่อยซักเปียคกันก็พอ ๆ กับรถเมล์ไทยประมาณนั้นถ้าแน่นจริงๆ คงจะมีไปนั่งบนหลังคาอีกบ้าง

เออ... มีอยู่เมืองนึง แถวๆ เทือกเขาคงคสิริ ที่พระโพธิสัตว์ไปบำเพ็ญทุกกิริยา นะ อันนั้นโหนกันสุด ๆ แถวก้นชนหลังก็ยังมาโหนกัน บนหลังคาก็แน่นไปหมดหลังคามันโค้ง ๆ นั่งกันอยู่ได้ใจก็ไม่รู้ถนนก็ไม่ไ้เรียบ ๆ เป็นหลุมเป็นบ่อโยกไปโยกมา นี่มองในมุมที่ว่าตนเองก็สมบุกสมบันมาพอสมควรนะ ไม่ใช่อยู่แบบสบาย ยัง งง ๆ ว่านั่งกันได้ไง เลี้ยวไปหาภาพมาก่อนถ้าเจอจะเอามาให้ดู ที่สำคัญไม่ค่อยเกิดอุบัติเหตุเสียด้วย เพราะที่นั่นถ้าเกิดอุบัติเหตุขึ้นมาสักทีเขาจะถือว่าผู้ที่เป็นต้นเหตุเป็นฆาตรกรกันเลยทีเดียว

ที่ว่ามาทั้งหมดนี้คนที่ไปทัวร์อาจจะเคยเห็นบ้าง แต่คงจะไม่เคยสัมผัสแบบนี้ ยกเว้นคนที่ไปอยู่ที่นั่น เขาจะพูดตรงกัน เรื่องแบบนี้เป็นเรื่องปกติของเขา

รถขนาดนี้นักท่องเที่ยวธรรมดา นั่งกันได้ประมาณ 11 คน คุณอินเดียเขานั่งกันสิ กรุณาเข้าไปในกระจกหน้า
ข้างในอย่างกับปลากระป๋อง

อันนี้โหนกันข้างหลัง นี่อย่างน้อยนะมีไม่กี่คน

อันนี้สถานีรถไฟยา คูร์ธรรมดา แต่อย่าชะโงกไปดูในรางก็แล้วกัน

ภายในชั้น SL ย่อมาจาก sleeper class ทางขวาจะเป็นที่นอนมีสองชั้น มองไม่ค่อยชัด แต่ทางซ้ายจะเป็นห้อง ที่มองเห็นที่นั่นจะเป็นที่นอนชั้นล่างสุดด้วย พนักงานก็จะสามารถยกขึ้นเกี่ยวกับโซ่เป็นที่นอนชั้นที่สอง ส่วนชั้นบนสุด ต้องปีนขึ้นไปสู่ระดับศีรษะ

ทีมที่ไปกันนั่งในห้องที่สามารถนอนได้ 6 ที่ เวลากลางคืนจะนอนรวมกันอยู่ในห้องนี้ไม่มีผ้า màn ปิด ผู้หญิงอินเดียเวลานอนก็จะเอาผ้าคลุมโปงหมด จะได้ไม่โป้

อันนี้ขอทานที่บริเวณเขาดงคสิริ คนนี้ลุกไม่ค่อยขึ้นแล้ว แต่ยังยกมือยื่นมาขอได้ คนพวกนี้มีความเป็นอยู่ที่แร้นแค้น สุขภาพไม่ดี คงจะทำบุญมาน้อยมาก ๆ

กุลีที่แบกของในสถานีรถไฟ เขาคิดค่าแบกชิ้นละ 20-30 รูปี แล้วแต่สถานีไม่เท่ากัน แต่ว่าถ้าหากเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ และเขาจะคิดว่าแบกไปเองไม่ได้แน่ๆ โคน !!!! โกงราคาอาจจะถึงชิ้นละ 50 รูปีในภาพนี้ก็ โคน โกงราคา เขาคิดค่าแบกเป็นคนๆ ละ 100 รูปี

ภาพนี้เป็นที่พักเข้าห้องน้ำและทานอาหารของคนไทยโดยเฉพาะ เป็นโครงการของวัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ตั้งอยู่ระหว่างกุสินารากับลุมพินี

ก่อนที่จะข้ามด่านไปเนปาล เอาไว้ให้คนไทยพักระหว่างทาง เพราะหาห้องน้ำเข้ายากเหลือเกิน อย่างว่าประเทศนี้เขาไม่ค่อยใช้ห้องน้ำกัน ระบบการสุขาภิบาลในประเทศไทยนั้น เมื่อก่อนก็ใช้ถ่ายกันตามทุ่งนา ใช้เวลารณรงค์กันไม่นานเพราะประเทศเราแคบและมีความพร้อมทางด้วยสื่อต่าง ๆ แต่ที่นั่นสื่อก็ไม่มี การจะ

เปลี่ยนพฤติกรรมครั้งนี้ทางรัฐบาลทำมาหลายปีแล้วก็ยังไม่ค่อยไปไหน ดูเหมือนจะทำได้ดี ๆ ก็ที่นิวเดลีเป็นต้นแบบ และตามเมืองใหญ่ ๆ เท่านั้น ชนบทชนรกรักกันก็ไม่ค่อยกระเตื้อง

รูปนี้ถ่ายบนเครื่องบินวันที่เดินทางไปเนปาล วันนั้นบังเอิญฟ้าเปิด เครื่องอยู่ที่ความสูง 12 กม. บินอยู่บริเวณตอนเหนือของอินเดีย ยอดเอเวอเรส คือยอดที่ไม่มีหิมะปกคลุม เนื่องจากความลาดชันของยอดเขา มีความสูง 8.8 กม. ความสูงขนาดนี้แม้เครื่องบินพาณิชย์ก็ยังไม่บินผ่านยอดเขา มันอันตรายเกินไป เห็นอยู่พักหนึ่ง พวกแอร์ก็ยิ่งมาถ่ายรูปกันใหญ่เขาบอกว่า ไม่ค่อยมีโอกาสบินมาเนปาลเหมือนกัน

รูปนี้ถ่ายที่ศาลาของวัดศรีศากยะวิหารในเนปาล เจ้าอาวาสที่นี่เป็นคนเนปาลแต่มาเรียนหนังสือในประเทศไทย พุคไทยได้ดี อุณหภูมิเวลานี้หนาวมาก ไม่เกิน 10 องศา นั่งตากแดดก็ยังไม่หายหนาวเลย วันนั้นฟ้าเปิดซึ่งปกติจะมีหมอกตลอดเวลา เทือกเขาที่มองเห็นอยู่ใกล้ เป็นเทือกเขาที่ล้อมรอบเมืองกาฐมาณฑุ สูงประมาณ 2 กม. เทือกเขามองเห็นอยู่ไกล คือเทือกเขาหิมาลัย ยอดแต่ละยอดสูงอย่างต่ำก็ 6 กม. ดูสูงเทียมเมฆทั้งที่อยู่ใกล้มาก ที่เมืองนี้เวลากลางคืนหนาวมากประมาณ 4 องศา นอนขยับตัวไม่ได้เลยถ้าขยับตัวจะหนาวต้องนอนนิ่ง ๆ พื้นอาคารก็เย็นจนเจ็บเท้า อยู่ที่นี่ได้ 4 คืน อยู่ต่อไม่ไหวหนาวมาก พอเดินทางลงมาที่ลุมพินีก็ค่อยยังชั่ว

ต่อที่ค้างเอาไว้

มาถึงกุสินารา เข้าพักที่วัดไทยกุสินารา ซึ่งก็ได้ติดต่อกับท่านเจ้าคุณไว้แล้วตั้งแต่ที่ลุมพินี การจะเข้าพักวัดใด เป็นเวลา นาน จะต้องมีการจดหมายแนะนำตัวจากคนที่รู้จักกันกับพระที่วัดนั้นมาด้วย ไม่งั้นเขาไม่ยอมเนื่องจากแต่ละวัดมีหน้าที่หลักในการต้อนรับนักแสวงบุญชาวไทยซึ่งก็จะมาพักอย่างมากเพียง 2 คืน บางช่วง จะมีคณะทัวร์มาพักชนกันจนเต็มวัด บางครั้งคนที่พักอยู่นานๆ อาจจะต้องเสียสละห้องให้คณะทัวร์ แล้วจะไปนอนที่ไหนกันละ หนาวก็หนาว ก็ไปซุกอยู่ตามห้องโถงต่างคืนนี้

สำหรับผมมีหนังสือแนะนำตัวจาก พระราชรัตนโมลี วัดมหาธาตุ (เป็นหลวงลุง) ซึ่งก็เป็นอาจารย์ของท่านเจ้าคุณที่กุสินาราพอดี แต่หลวงลุงก็มีความเชี่ยวชาญในประเทศอินเดียมาก รู้จักคนใหญ่คนโตที่นั่นก็มาก ตอนนี้ท่านชราแล้ว ท่านได้กรุณาเขียนจดหมายแนะนำตัวและฝากให้ช่วยดูแล ซึ่งผมก็ได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีในทุกวัดที่ท่านมีความสัมพันธ์อยู่

สำหรับวัดนี้ท่านเจ้าคุณก็เมตตาให้อยู่ได้ประมาณ 5 วัน ซึ่งก็มากแล้ว เพราะพระลูกวัดที่มีหน้าที่ดูแลเรื่องคนเข้าพักสามารถอนุมัติได้แค่ 3 วันเท่านั้น วัดนี้เป็นวัดใหญ่มากมีชาวไทยเรานำปัจจัยไปถวายสร้างวัดและก่อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ด้วย จากการก่อสร้างแล้วไม่น่าจะต่ำกว่า 80 ล้านบาท แต่พระเจดีย์ ก็ใช้ค่าก่อสร้างไป 10 ล้านบาทแล้ว

วัดนี้มีระบบการบริหารที่ดีเยี่ยม แล้วยังเป็นศูนย์กลางของพระมัลลเทศด้วย มีการฝึกหัดเป็นมัลลเทศที่เป็นระบบซึ่งในปัจจุบันมีพระอาจารย์ระดับเขียนอยู่หลายท่าน ที่เหลือก็ฝึกหัดตาม กันมา ที่ว่าระดับเขียน เพราะว่าไม่ได้เป็นกันง่ายๆ ทั้งลูกเล่นต่าง ข้อมูลก็เยอะมาก แนวการบรรยายของแต่ละสถานที่ก็ไม่เหมือนกัน พระมัลลเทศต้องสามารถบรรยายได้ชนิดที่ว่าลืบทลับ ใครเคยไปแล้วก็คงเข้าใจ ตอนอยู่บนรถก็ต้องสามารถบรรยายไปได้เรื่อยๆ คิดว่านั่งในรถนาน 7-8 ชม.ต่อการเดินทางข้ามเมืองแต่ละเมือง ใครจะลืบทลับก็ลืบทลับไป ใครจะสวดมนต์ก็สวดไป ใครจะฟังก็ฟังไป จนกว่าไม่มีใครฟังท่านจึงจะได้พักผ่อนบ้าง ท่านเจ้าคุณจะเป็นผู้จัดลำดับและนิมนต์พระมัลลเทศเอง เพื่อให้ไปรับคณะทัวร์ไหน ตามที่มอบหมาย ไม่มีการรับคณะทัวร์เองถ้ารับเองจะเข้าขั้นแปดพัทธ์เลยทีเดียว ก็จะถูกขึ้นบัญชีดำไม่ได้รับการนิมนต์อีกต่อไป นี่เรียกว่าเป็นกฎของพระธรรมทูตเลย

ไปอยู่ที่นั่นพอรับประทานอาหารเสร็จก็ออกไปวิหารปริณิพพาน บูชาด้วยดอกไม้ธูปเทียนดอกไม้ก็เป็นดอกไม้สดซึ่งนำไปจากเมืองไทย เป็นดอกกล้วยไม้สีม่วงเข้มทั้งดอก ไปซื้อที่สวนเลย ใส่กล่องโฟมไป อยู่ได้ 14 วัน แล้วก็นั่งสมาธิบูชา อย่างน้อยก็ 1 ชม. กลับมาก็ถึงวัดก็ถึงเวลาอาหารกลางวันพอดี ยังมีสถานที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งคือ มกุฏพันธเจดีย์ สถานที่ถวายพระเพลิงของพระพุทธองค์ ไปบูชาอยู่ 2 ครั้ง เดินไปคนเดียว บางครั้งก็กลัวพวก แหกเหมือนกัน

แต่ในความเป็นจริงถ้าเป็นเมืองเล็ก ๆ อย่างนี้แล้วมีจาชีพจะไม่ค่อยมีเพราะคนอินเดียส่วนใหญ่เป็นคนที่มีชื่อเสียงเรื่องศีล 5 เขาก็ไม่ค่อยทำกันอยู่แล้ว แต่เขาก็ไม่ได้ถือศีลกันหรอกนะ

ครั้งหนึ่งที่พุทธคยา มีขโมยมาลักของใน main temple ของหายกันมาก คนอินเดียที่นั่นก็โกรธแค้น เพราะเป็นการเสียชื่อเสียงของคนที่นี่ อยู่มาไม่กี่วันก็ช่วยกันจับขโมยได้ เป็นชาวเนปาลมากัน 5 คนเลยช่วยกันกู่หน้าชาวอินเดียไว้ได้

ในวิหารปรินิพพาน ซึ่งมีพระพุทธรูปปางปรินิพพานประดิษฐานอยู่ ใครเข้าไปแล้วจะพบว่า ความรู้สึกหรือว่ากลิ่นไอความโศกเศร้าเสียใจของพุทธบริษัท ตั้งแต่เมื่อครั้งที่พระพุทธองค์ทรงดับขันธ ยังคงอยู่จนถึงปัจจุบันเข้าไปแล้วบ่อน้ำตาแตกกันก็ถือเป็นเรื่องปกติ ถ้าไม่กอดข่มไว้บ้างคงจะทำอะไรกันไม่ได้ นั่งร้องไห้อย่างเดียวลองดูรูปนี้ (ในความเห็นต่อไป) แล้วส่งจิตไปตามรูปจะรู้สึกได้เลยละ

รูปพระพุทธรูปปางปรินิพพานในวิหารปรินิพพาน รูปเล็ก ๆ ที่อยู่ใต้พระพุทธรูปทางซ้ายคือ มัลลกะษัตริย์ กำลังร้องไห้ฟูมฟายอยู่ ตรงกลางคือพระอนุรุทธ กำลังใช้ทิพยจักขูตามกระแสการปรินิพพานของพระพุทธองค์ ส่วนทางขวาเป็นพระอานนท์ กำลังเศร้าอยู่เหมือนกัน

เมืองกุสินาราเป็นตำบลหนึ่งในเมืองที่ชื่อว่าโคธกขปุร มีครั้งหนึ่งลงรถไฟที่สถานีแล้วนั่งสามล้อถีบไปกดเงินไปเจออะไรอย่างนี้ มีภาพให้ดู ลองทายซิว่าเป็นอะไร

คิดว่าคงจะนี่ก้อออก นี่ค้อบ้านของพวกกรรมกร หรือไม่ก็เป้นพวกที่ใช้แรงงานต่าง ๆ บ้าง สามล้อถีบบ้าง ที่รู้ก็เพราะว่ามีสามล้อถีบจอดอยู่ อากาศก็ไม่ไ้สบายนะ หนาวพอสมควรแต่มันก็ผ่านช่วงที่หนาวมากมาไม่กี่วันเขาอยู่กันได้ยังไงนี่ ตามสถานีรถไฟพวกขอทานก็นอนกันตามถนนอยู่กันเป็นครอบครัวเลย สามภรรยา ก็เอาผ้าผืนเดียวกันคลุมโปงนอนอยู่ด้วยกัน อะไรทำนองนี้

พูดถึงวัดไทยกุสินารายังมีภาพให้ดูกันอีก

เป็นภาพพระเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และยังมีเส้นพระชาติ (เส้นผม) ของพระเจ้าอยู่หัวของเราบรรจุอยู่ ภาพนี้ถ่ายตอนกลางคืนพระเจดีย์นี้แหละที่ว่างประมาณก่อสร้างกว่า 10 ล้านบาท แบบของพระเจดีย์นี้ในหลวงของเราทรงตรวจแบบ และทรงปรับแก้หลายครั้งกว่าจะลงตัว

ได้เคยสนทนากับท่านเจ้าคุณ ผมถามว่าท่านเจ้าคุณออกแบบวัดได้อย่างไรเรียนมาหรือ (ใจจริงก็พอทราบว่าจะมีอะไรพิเศษ ๆ ซ่อนอยู่)

ท่านตอบว่า มีเทวดามาช่วยออกแบบวัด

ผมก็ถามต่อไปว่า สื่อสารกันได้อย่างไร

ท่านตอบว่า เวลาเขียนงานถ้าคิดไม่ออกก็ทำจิตนิ่งๆ เทวดาก็จะมาบอกเอง

โอโฮ!!!!!!!!!!!!

ท่านว่าท่านก็เป็นนักปฏิบัติคนหนึ่งเหมือนกัน

ท่านบอกว่าท่านเป็นนักบริหาร ไม่มีใครที่ท่านบริหารไม่ได้ถ้าเขาคอนนั้นยอมทำตาม

สำหรับผู้ที่ไม่ยอมทำตาม ก็ช่วยไม่ได้ ชักสะพานเสีย

ที่วิหารปรินิพพานจะอยู่ในความดูแลของวัดพม่าซึ่งอยู่ติดกับพระวิหารมี กันเตท่านหนึ่งซึ่งเป็นรองเจ้าอาวาสวัดพม่ารับหน้าที่ดูแลพระวิหาร เด็กที่ผมจ้างมาติดตามก็รู้จักกันดีกับกันเตท่านนี้ ผมไปได้เดินอินเดียคนนีมาได้อย่างไร เรื่องมีอยู่ว่า มีคนงานคนหนึ่งในวัดไทยกุสินาราชื่อว่าโอมประกาศ คนนี้น่ารักมากเป็นคนที่ซื่อสัตย์ทำงานอยู่ในกุสินาราศลีนิก ที่รักษาชาวบ้านแถวนั้นมาหลายปี นายคนนี้ ก็เห็นเรากำลังหาคนติดตามอยู่ก็เลยไปหาให้ ได้มาคนหนึ่งบ้านอยู่แถวนั้น เคยทำงานอยู่วัดไทยกุสาวดี (เป็นวัดไทยอีกวัดหนึ่ง ของธรรมยุต) พุทธไทยได้นิคมหน่อยอยู่ในวรรณพราหมณ์ ตาสีน้ำตาล ที่รู้ก็เพราะว่า นามสกุล ยาเทพ มีอะไรเกี่ยวกับเทพ ๆ แสดงว่าอยู่ในวรรณะพราหมณ์ กิริยามารยาทก็ดูเรียบร้อยดี

ขอออกนอกเรื่องนิดนึง เรื่องวรรณะนี่ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ ชาวอินเดียนไม่ค่อยอยากพูดกัน เนื่องจากรัฐบาลออกกฎหมายยกเลิกระบบนี้แล้ว แต่ในความเป็นจริง ยากส์ส์ส์ส์ส์ เพราะมันคิดเหนียวแน่นมานาน เลิกยาก มีครั้งหนึ่ง มีการแจกอาหารให้คนงานที่วัดไทยกุสินารา คนงานก็มาเข้าแถวกัน คนงานที่อยู่ในวรรณะพราหมณ์ ซึ่งมีอยู่ไม่กี่คน ไปตั้งแถวอีกแถวหนึ่งไม่รวมกับพวกวรรณะสูตร ซึ่งเป็นวรรณะใช้แรงงาน คนพวกนี้ดูด้วยตาก็คงจะรู้เลยว่าอยู่ในวรรณะไหน คนวรรณะพราหมณ์ จะมี กิริยามารยาทที่เรียบร้อยกว่าวรรณะอื่น มีการศึกษาสูง คนในวรรณะแพศย์ จะมีการแต่งกายที่ดูเรียบร้อยที่สุด เพราะต้องไปทำการค้าขาย คนในวรรณะสูตร จะมีเครื่องแต่งกายที่มอซอ เก๋ กลิ่นแรง มือเท้าหนักเดินมีเสียงดัง ส่วนคนในวรรณะกษัตริย์ มีอยู่น้อย ส่วนใหญ่รับราชการ หรือเป็นตำรวจ ทหาร พูจจาใช้อำนาจ ถูกผิดไม่รู้แต่ขอส่งไว้ก่อน คนในวรรณะต่ำมักไม่กล้าสบตาผู้ที่อยู่ในวรรณะสูง เวลาเดินจะหลีกทางให้อะไรทำนองนี้ ถ้าหากว่าเราได้ไปกับคนในวรรณะต่ำก็คงจะลำบากหน่อย อ่านและเขียนภาษาฮินดียังไม่ได้เลย

เด็กคนที่ผมได้มา สนทนากับ กันเตวัดพม่า และกำลังจะเปิดร้านโทรศัพท์ที่หน้าวัดพม่า แต่ยังไม่เสร็จ ก็ต้องมาหาเงินก่อน เลยได้ติดตามกันไปผมให้ค่าจ้างไปวันละ 100 รูปี อีกปีหนึ่งถัดมาเขายังช่วยต่อรองกับกันเตพม่า เพื่อให้ทีมของเรา ได้นำธงที่เตรียมมาบูชาชักขึ้นที่จั่วของวิหาร

ตอนเข้าไปบูชาที่พระวิหารจะนำเอาดอกกล้วยไม้ที่นำไป ซึ่งผมไปหาซื้อที่ นครปฐม มีอยู่สวนเดียว ถือว่าเป็นของที่หายาก เพราะในประเทศไทยมีปลูกอยู่แห่งเดียวเท่านั้น ชื่อว่าพันธุ์แดงสะอาดเป็นดอกกล้วยไม้สีม่วงเข้มทั้งดอก กลีบดอกหนา เหมือนกำมะหยี่ นำไปบูชาพร้อมกับดอกไม้ที่ทางเจ้าหน้าที่จัดมาให้แล้ว ในรูปยังมีดอกบัวประดิษฐ์ด้วย

ในปีแรกที่เจอกันนั้น นายคนนี้ยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเดินทางในอินเดียเลย เขาจะเป็นล่ามให้กับเราเท่านั้น ถามอะไรก็ไม่รู้เรื่อง ให้ไปถามว่ามีรถไฟที่ขบวนที่เดินทางไป क्याในหนึ่งวัน โอโฮ พวกกันเป็นชั่วโหม่งไปถามก็ไม่รู้ได้อะไรกลับมา สุดท้ายต้องโทรไปถามพระไทยถึงจะรู้ข้อมูล

แต่พอมาอีกปี โอโฮ เก่งขึ้นมาก ได้ติดตามคนไทยกลุ่มอื่นๆ ไปในที่ต่าง ๆ รู้ ทางหนีทีไล่ มากขึ้นเยอะ เรียกว่ารู้งานโดยไม่ต้องสั่งเลยทีเดียว ไปสถานีรถไฟเมืองนี้ค่าโดยสารค่าเท่าไร รู้หมด ทำให้ไม่ถูกโกงราคา

กลับมาต่อในพระวิหารปรินิพพาน พื้นที่ภายในไม่กว้างมาก การจะถ่ายรูปให้ได้ตามที่โพสไปแล้วต้องถ่ายหลาย ๆ ภาพแล้วนำมาต่อกัน ภายในก็เป็นโถงสูง ผนังก็เป็นหินอ่อน เสียงดังก้องกังวาลมาก วันหนึ่ง ๆ ก็จะมีชาวพุทธจากทุกประเทศมาราบไหว้สวดมนต์กัน

มีอยู่ครั้งหนึ่ง (ซึ่งจริง ๆ ก็จะเกิดขึ้นบ่อยมาก) มีชาวพุทธจาก ได้หวัน มาสวดมนต์อยู่ก่อน และก็มีชาวไทยเข้ามาทีหลัง ต่างฝ่ายต่างสวดมนต์ของตน เราก็นั่งเชียวอยู่ ฝ่ายได้หวันได้เปรียบนิดหน่อย เพราะกาหนังสือสวด ฝ่ายไทยเราไม่ได้กาหนังสือ สวดมนต์กันหน้าเครียดเลย เพราะใช้สติมากกว่า เสียงดีกัน สุด สุด ต่างฝ่ายต่างตะเบ็งกันสุดเสียง ไม่มีใครแพ้ชนะ เพราะสวดเสร็จก็แยกย้ายกันไป เราเป็นผู้ดู จะบอกว่าสนุกก็ไม่ควร เพราะเขาสวดมนต์กัน นึกเอาเองก็แล้วกัน

ในวิหารนี้เวลาที่มีชาวพุทธมานูชา ก็จะมีพระซึ่งเป็นพระปลอมบ้างจริงบ้าง เข้ามานั่ง ทำทีว่านั่งสมาธิ สวดมนต์ พอก่อนที่ชาวพุทธจะไป ก็จะบริจาคปัจจัยให้กับคนพวกนี้ พวกนี้ทำกันเป็นอาชีพเลย เย็นก็กลับไปบ้าน เช้าก็ห่มผ้าเหมือนจิ๋วแต่เป็นสีของประเทศพม่าเนะครับ ออกมาที่วิหาร เวลาไม่มีคนมาสวดมนต์ไม่รู้ไปซ่อนตัวที่ไหน พอชาวพุทธมาปั๊ป มานั่งกันทันที เก่งเนอะเหมือนพระมากเลยลงทุนโกนหัวด้วย

ปัจจุบันนี้ มีความเปลี่ยนแปลงในเรื่องอาชีพของวรรณะต่างๆ พอสมควร อาชีพการเกษตรทุกวรรณะทำได้หมดและต้องทำกันด้วยไม่งั้นไม่มีข้าวกินเป็นเกษตรแบบพอเพียงคือปลูกไว้กินเอง

สำหรับการทำพิธีกรรมทางศาสนาฮินดูนั้น จะมีพราหมณ์บางคนเท่านั้นที่ทำหน้าที่นี้ ใน 1 หมู่บ้านก็มีผู้ที่ทำหน้าที่นี้ไม่มาก อยู่ตามเทวาลัยประจำหมู่บ้าน หรือไม่ก็มีบ้านอยู่ใกล้ๆ เทวาลัย หรือไม่ก็เป็นนักบวช เป็นเดียริยี่ไปเลย พวกนี้ไม่รู้มีศีล หรือเปล่า ถ้ามีก็ศีล 5 ศีล 8 เหมือนกับบ้านเรานี้แหละ

จะมีพราหมณ์ที่เมืองพาราณสีเท่านั้น ที่จะมีการคัดพราหมณ์หนุ่ม ๆ หล่อเท่า ๆ กัน เพื่อมาทำพิธีกรรม เช่นการบูชาไฟ ที่ทำน้ำอัสวเมศ (ทำน้ำที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สุด) มีการบูชาไฟกันเกือบทุกคืน เป็นพิธีที่มีการเตรียมการมาเป็นอย่างดี คัดพราหมณ์หนุ่มที่มีส่วนสูง หน้าตาใกล้เคียงกัน มาเป็นผู้บูชาไฟ

วรรณะกษัตริย์ มักจะไม่ค่อยเห็นที่อาชีพอื่นนอกจากรับราชการ และวรรณะอื่นก็ไม่ค่อยทำหรือว่าไม่ค่อยคิดกันเลยที่จะเป็นตำรวจทหาร อาชีพทำการค้า ก็จะมีพวกแพศย์ทำกันมากแต่ปัจจุบันพวกพราหมณ์ ก็หันมาทำกันบ้าง อาชีพกรรมกร แบกหาม ก่อสร้าง อันนี้วรรณะอื่นก็ไม่ทำกัน ยกเว้น ศูตร เท่านั้น

ส่วนที่ว่าเป็นคนงานในวัดไทยนั้น พวกพราหมณ์ เป็นคนงานเหมือนกันแต่ทำอย่างอื่นที่ไม่ใช่ก่อสร้าง เพราะคนพวกนี้ใช้แรงงานไม่เป็นจะให้ไปแบกหามนั้น เขาไม่ทำอยู่แล้ว และที่พวกศูตร ก็จะไม่ค่อยมีความคิดที่จะไปทำอาชีพอื่นนอกจากกรรมกรและเกษตร

วรรณะสุดท้าย จัณฑาล อันนี้เกิดจากการแต่งงานข้ามวรรณะ แล้วมีลูก ลูกที่เกิดมาเป็นวรรณะนี้ ตามจริงเขาไม่ได้เรียกว่าจัณฑาลหรือว่าหริชน เรามาเรียกกันเอง เขาจะไม่จัดอยู่ในวรรณะใดเรียกว่า out of level ชาวต่างประเทศก็จัดอยู่ในขั้นนี้เช่นกัน ซึ่งส่วนใหญ่คนพวกนี้จะรวยเพราะมีพ่อเป็นพราหมณ์ ก็มักจะทำการค้าอยู่ในเมืองใหญ่ ๆ ซึ่งปัจจุบันนี้เงินสำคัญกว่าวรรณะเสียแล้ว เพราะฉะนั้น เฉพาะในเมืองใหญ่จริง ๆ เท่านั้นจะไม่ถือเรื่องชั้นวรรณะกัน

เรื่องนี้ไปพูดกับเขา เขาก็จะไม่ค่อยพูด แต่ที่ทราบมาจากพระไทยที่นั่นหลอกถามคนอินเดียมา เพราะเขาก็ไม่ค่อยอยากพูดเรื่องนี้ รู้สึกว่าจะผิดกฎหมายทำนองนี้

หลังจากได้เด็กอินเดียมา มาร่วมเดินทางด้วย ก็ให้นายโอมประกาศ ติดต่อเช่ารถเพื่อ เดินทางต่อไปเมืองสาวัตถิ วันนั้นเป็นวันที่ 31 ธค. พอดี ถ้ายังอยู่ที่วัดไทยกุสินาราค่อ เขาขอห้องที่พักอยู่คืน เนื่องจากจะให้คณะทัวร์ไทยเข้าพัก ในวันนั้น 1 คืน ผมก็เลยตัดสินใจเดินทางต่อ เช้าวันที่เดินทาง มีรถเก๋งขนาดเล็กมารับ คิดค่าเช่ากิโละ 6 รูปี แต่เวลาคิดจริง ๆ เขาจะคิดระยะทางไปและกลับด้วยนำมาคูณค่าเช่าก็เลยกลายเป็นว่า คิดค่าเช่า ถ้าคิดขาไปเท่านั้นจะเป็นกิโละ 12 รูปี คิดไปคิดมา ก็เลยคิดเหมาไปเสียเลย 2,600 รูปี เนื่องจากเวลาจริง ๆ อาจจะหลงทางไปบ้าง ระยะทางก็ประมาณ 200 กิโลเมตรกว่า ๆ ขับไปขับมา หลงไปหลงมา ตามทางไปเรื่อย ออกเดินทาง 8.00 น. ไปถึง ประมาณ 16.00 น. จริง ๆ แล้วถ้าชำนาญทาง ก็จะถึงไม่เกิน 15.00 น.

ก่อนจะถึงสาวัตถิจะมีสถูปแห่งหนึ่งที่สร้างไว้ ณ จุดที่พระพุทธเจ้าแสดงยมกปาฏิหาริย์อยู่ข้างทาง

รูปนี้ถ่ายย้อนแสงเลยได้ภาพไม่ค่อย ตามรูปต่อไปถ่ายรูปลงมาจากบนสถูป

รถที่เห็นคือรถที่นั่งไป และจะเห็นถนน ส่วนฝั่งตรงข้าม เป็นทางซึ่งจะผ่าเข้าไปในหมู่บ้านของชาวบ้าน ซึ่งเป็นบริเวณที่เคยเป็นวัดบุพพาราม เรื่องวัดบุพพาราม จะเล่าในตอนต่อไป ธรรมดาถ้าไปกับคณะทัวร์เขาจะไม่พาเข้าไปดูเนื่องจากจะทำให้เสียเวลามาก แต่ผมก็มีบุญอยู่บ้าง มีคนไทยคนหนึ่งที่มาทำงานอยู่ในแคนมหา

มงคล ของอุบาสิกาบงกฏ เขามีความชำนาญในเส้นทางเดินในเมืองสาวัตถีมาก เป็นผู้นำทางฝ่าเข้าไปจนทะลุปรุโปร่ง

ไปถึงเมืองสาวัตถีก็เข้าพักที่วัดเขมร เดิมเป็นวัดของชาวไทยที่ไปสร้างไว้ แต่ให้หลวงพ่อกุญแจประเสริฐเป็นผู้ดูแล เมื่อท่านมรณะภาพ วัดนั้นก็ตกเป็นของพระจากประเทศเขมรที่ไปเรียนหนังสือที่นั่นดูแลต่อไป พอมีที่ทางที่จะต้อนรับคณะแสวงบุญชาวไทย แต่ก็ไม่ได้มีความพร้อมเรื่องอาหารการกิน เท่าที่ควร ถ้าไปพักที่นั่นก็ต้องมีพ่อครัวทำอาหารกินกันเอง ก่อนข้างลูกละหุกถ้าจะไปพักที่นั่น คณะของไทยที่ต้องการความสะดวกมักจะเลือกไปพักที่โรงแรมนิกโก้แทนอยู่ใกล้ ๆ กัน วันรุ่งขึ้นเป็นวันปีใหม่ คนอินเดียหนุ่มสาวจะออกเที่ยวกันเต็มที่ วันที่ 31 ธค.-1 มค. สองวันนี้โทรศัพท์มือถือใช้ไม่ได้เลย เนื่องจากคนอินเดียจะโทรศัพท์หากันจนไม่มีช่องสัญญาณว่าง

บังเอิญสองวันนั้นก็วันหยุดทำงานของแดนมหามงคลด้วย ก็เลยได้คนไทยที่ทำงานที่นั่นพาไปชมเขตวันมหาวิหารและบุพผาราม ค่าเข้าชมสำหรับคนต่างชาติ 100 รูปี ต่อครั้ง คนที่แดนมหามงคลมักชำนาญทางภายในเมืองสาวัตถีมาก มีวันหยุดเมื่อไหร่ก็จะพากันมาเดินชมเมืองเก่าสาวัตถี ซึ่งก็กินบริเวณกว้างมากกกกกกก คนที่กรุณานำชมชมสถานที่ต่าง ๆ ชื่อว่า พ่อจรรยา คือคนในแดนฯ เขาจะเรียกกันเองซึ่งมีค่านำหน้าผู้ชายทุกคนว่าพ่อ.....และเรียกผู้หญิงว่าแม่.....

สภาพภายในเขตวันมหาวิหาร เป็นซากโบราณสถานที่ทางรัฐบาลอินเดีย มาบูรณะไว้ เขาไม่ได้บูรณะให้เหมือนสภาพเดิมที่มีการใช้งานได้ แต่ mog-up ขึ้นมาให้รู้ว่า ตรงไหนเป็นตรงไหนเท่านั้น ถ้าเป็นบ้านเราก็คงจะสร้างใหม่ให้เหมือนเดิม แต่ละจุดทำเป็นคันอิฐที่พอกขึ้นมา เรื่องสัดส่วนนั้นคงจะไม่ตรงกับความเป็นจริงแน่ ๆ สถานที่ต่าง ๆ ที่เป็นโบราณสถานของทุก ๆ ศาสนา โดยมากจะมีการบูรณะจากภักษัตริย์ ในยุคนั้น ๆ ที่นับถือศาสนานั้นอยู่ เพราะฉะนั้นทุกแห่งก็就会有การบูรณะขึ้นมาหลายครั้ง แต่ในสถานที่นี้ แต่ละจุดก็就会有การบูรณะครั้งสุดท้ายเมื่อยุคประมาณไม่เกิน พ.ศ. 1500 และก็ถูกทิ้งร้างไป ทุกอย่างก็ถูกฝุ่นดินมาปกคลุมจนกลายเป็นเนินดิน เพราะฉะนั้นถ้าเจอเนินดินที่ไหน ขุดลงไปเถอะ เจอโบราณสถานอะไรสักอย่างแน่นอน

เมื่อมีการขุดค้น จะเจออะไรละ ก็เจอซากอิฐที่พังทลายทับถมกันหลายชั้น เขาก็ลอกดินออกเอาอิฐขึ้นมาแล้วก็เอาอิฐเดิมนั้นแหละ ปะลงไปใหม่ ให้ดูเป็นคันอิฐ พอได้กำหนดขอบเขตให้เราเห็นว่าเป็นจุดหนึ่งที่สำคัญ แต่ก็พอที่จะมีนัยสำคัญ อะไรบางอย่างเช่น กุฏิพระสารีบุตร มีขนาดใหญ่มากเนื่องจากต้องต้อนรับ ชาวพุทธที่มานมัสการ ได้ถามปัญหาธรรมเป็นต้น

นี่ก็คือกุฏิของพระสารีบุตรนั่นเอง

มองไปอีกทางจะเห็นจุดที่มีความสำคัญมากเช่นกัน ก็คือ ต้นโพธิ์ที่พระอานนท์ปลูก เชื่อว่าอานนท์โพธิ

คาดกันว่ามีอายุตั้งแต่ปลูกจนถึงปัจจุบัน ไม่เคยตายเลย ก็น่าจะประมาณ เท่ากับจำนวน พระพุทธศักราช
นั่นเอง เห็นบอกว่า แคะแกร็น โตช้า ก็เลยไม่ตาย ประมาณว่าเกือบตาย มาหลายครั้ง แล้วถึงอกขึ้นมาต่อ แต่ก็
ไม่ได้รับความสนใจเท่ากับที่พุทธคยา ต้นโพธิ์นี้ตามประวัติ พระพุทธองค์ทรงโปรดให้ปลูกเพื่อเป็นตัวแทน
ของพระองค์ในเวลาที่ทรงเสด็จไปที่อื่น

ยังมีกุฏิของพระอรหันต์อื่น ๆ อีกได้แก่กุฏิของพระโมคคัลลานะ

กุฏิของพระโมคคัลลานะจะเป็นทรงกลม ว่ากันว่าในเวลาที่ท่านเข้าสมาบัติท่านจะ แสดงฤทธิ์อยู่ภายในจนไปทั่วกุฏิ

กุฏิพระมหากัสสป ผู้เป็นเลิศในทางธุดงค์วัตร

กุฏิพระสีวลีที่ชาวพุทธเราไปขอพรกันมาก

เดินลึกเข้าไป ก็จะเป็นส่วนของพระอาสน์และพระพุทธรองค์ ในรูปต่อไปนี้ เป็นห้องส้วมของพระพุทธรองค์ ว่ากันว่าจะมีชาวพุทธ มาคอยเก็บสิ่งที่พระพุทธรองค์ทรงถ่ายออกมาทุกวัน น่าจะเรียกได้ว่ามากอยแย่งกันทีเดียว

นี่เป็นคันธกุฎีคูรื้อน ซึ่งเป็นที่ ๆ ชาวพุทธเราไปกราบไหว้ บูชากันมาก

ผมก็ได้ทำการบูชาด้วยดอกไม้สดที่เตรียมมาจนหมด เนื่องจากจะเก็บเอาไว้ต่อก็จะเหี่ยวหมด และตามที่วางแผนไว้ ก็จะใช้ดอกไม้สดให้หมดในที่นี้ โดยเด็ดออกเป็นดอก ๆ และนำไปโปรยลงที่คันธกุฎีตามรูป

จุดตะเกียงที่ใช้เชื้อเพลิงเป็นเนยขาว และจุดกำยาน ทัวทั้งคันธกุฎี ออกมาเป็นภาพอย่างที่เราเห็น

ตรงกลางเป็นผ้าไตรที่ได้นำไปน้อมถวายด้วย ดอกไม้ที่เห็นนี้ ยังสดอยู่อีก 1 วัน เนื่องจากสภาพอากาศหนาว ทำให้ดอกไม้ไม่เหี่ยวแม้จะโดนแดดทั้งวัน

ปีต่อมาก็ไปทำอีกโดยใช้ดอกกล้วยไม้เหมือนกัน แต่เป็นสีขาวนวล

รูปนี้เป็นบ่อน้ำที่พระพุทธองค์ใช้ทรง น้ำในบ่อจึงถือว่าเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ ครั้งที่ไปคนเดียว วันนั้นรู้สึก ว่าเหงาและเหนื่อยมาก ป่วยเป็นคออักเสบมาเกือบเดือนแล้ว ยาก็ใกล้หมดยังไม่หายเลย ไม่รู้จะทำอะไร ไม่มีใครช่วยเราได้เลย ก็เอน้ำในบ่อนี้มาอธิษฐาน ขอให้หายป่วยหายไข้จะได้เดินทางต่อไปได้ พอดื่มเข้าไป มีความรู้สึกว่่าน้ำที่ดื่มนั้น แผลชานไปทั่วตัวรู้สึกมีกำลัง และอาการคออักเสบก็ทุเลาลงทันที เป็นปาฏิหาริย์ที่เกิด จากพระพุทธเจ้าโดยแท้เลย

ดูไปดูมา ก็มีความสงสัยว่าเขารู้ได้อย่างไรว่าตรงไหนเป็นตรงไหน สอบถามมาก็ได้ความว่า ได้มีการ บอกสืบทอดต่อกันมาว่าตรงไหนเป็นอะไร และก็ได้อีกคนอาจารย์ในยุคนี้ที่มีทิพยจักขุ ได้ไปตรวจสอบดูแล้ว รับรองว่าเป็นตามที่กล่าวมาจริง ๆ ในความเห็นของผม เดาเอาว่าคงจะมีเทพเทวดาที่ดูแลรักษาพระพุทธ ศาสนา อยู่ คงจะไปคลจิตจิตใจให้มีการจดจำสืบทอดต่อ ๆ กันมา จนถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นการสืบทอดพระศาสนาอีก ทางหนึ่งด้วย ขออนุโมทนา

พื้นที่ของเขตวันมหาวิหารในปัจจุบันเท่าที่กั้นรั้วไว้มีอาณาเขตน่าจะประมาณ 50 ไร่ แต่สมัยก่อน น่าจะ มีพื้นที่มากกว่านี้ เพราะช่วงหลังมหาวิหารนั้นจะเป็นที่ซึ่งแดนๆ มาซื้อที่เอาไว้ และทำการก่อสร้างอยู่ และก็ กำลังซื้อที่ต่อไปเรื่อย ๆ ปัจจุบันน่าจะกินอาณาบริเวณหลังเขตวันออกไปอีกอย่างน้อยก็ 400 ไร่ขึ้นไป

เมื่อผมเข้าไปในเขตวันครั้งแรก สถานที่ร่มครึ้ม ดูสบายตา มีความรู้สึกว่่าคุ้นเคยมาก เวลานั้นสมณินัน จะเข้าได้ดีเป็นพิเศษ เข้าใจว่ายังมีกลิ่นไอของพระพุทธองค์ และพระอรหันตสาวกอยู่ และเราได้รับได้ถึงความ บริสุทธิธรรมนั้นแม้กาลเวลาจะล่วงเลยมานานแล้วก็ตาม

ชาวแดนๆ ที่ว่าก็คงจะเป็นพวกภิกษุณีเก่า เท่าที่ไปดูและสอบถามมา พวกเขาพยายามจะรักษาศีลของ ภิกษุณี และข้อวัตรต่าง ๆ ไม่ได้บวชนะครับ เพราะปัจจุบันนี้บวชภิกษุณีไม่ได้แล้ว แต่เขาก็พยายามทำกันทั้ง หญิง และชาย มีอุบาสิกบางกฏเป็นอาจารย์ ที่เหลือเป็นบวรา และก็คงจะมีอายุอยู่ในช่วงหลังพุทธกาล พอ กลับมาเกิดใหม่ ก็พยายามกลับไปสร้างและบำเพ็ญบารมีในสถานที่เดิม โดยพวกที่กลับมาเกิดเป็นเทวดาก็คอย

สนับสนุนอยู่เช่นกัน จะเห็นได้จากความรวดเร็วในการก่อสร้าง เร็วกว่าวัดไทยบางวัดเสียอีก ทั้งเงินสนับสนุนและกำลังคนที่มีสืบเนื่องไม่ขาดสายเป็นข้อสังเกต

ที่ว่ามาทั้งหมดนี้ ไม่มีใบเสร็จจะรับ อนุมานเอาจากที่สอบถาม บางครั้งเขาก็พูดออกมาเองหรือไม่ก็คาดเดาเอาเองบ้าง จากข้อมูลที่ได้รับ ใครที่อ่านแล้วไม่เชื่อ หรือมีความเห็นที่แตกต่าง ก็ไม่ได้ว่าอะไรนะครับ

ในเมืองสาวัตถี ที่ข้าง ๆ เขตวันมหาวิหาร มีจุดที่มีความน่าสนใจ อยู่อีกหลายจุด อย่างเช่น บ้านของอนาถปิณฑกเศรษฐี และบ้านขององคุลิมาล ซึ่งคณะทัวร์จะต้องผ่านไปชมอยู่แล้ว แต่ยังมีอีกที่หนึ่งที่จะไม่ค่อยได้ไปชมกันคือจุดที่พระเวทตัดถูกธรณีสูบ

หนองน้ำที่เห็นนั่นละคือจุดดังกล่าว และที่เห็นเป็นคันไม้ไผ่ ๆ นั้นจะเป็นเนินดิน ขุดลงไปก็คงจะเจอสถูป เป็นสถานที่ที่ขมขื่นยิ่ง ที่เพิ่มขึ้นจนพระฉันไม่หมด สละให้ทานแก่คนทั่วไปแล้วก็ยังไม่หมด ก็เลยต้องนำมาทิ้งไว้ที่นี่ เรื่องนี้มีในพระสูตร ที่ว่าพระพุทธองค์ทรงโปรดให้พระโมคคัลลานะ ไปโปรดเศรษฐีคนหนึ่งที่ยี้เหนียวมาก ๆ ประมาณนั้นแหละ ขอไม่สาธยายในที่นี้ จุดนี้คณะทัวร์ไม่ค่อยเข้ามาเพราะว่าอยู่ไกล ต้องเดินเข้าไปในทุ่งนาซึ่งยากแก่การเดินเข้ามา ไหนจะต้องฝ่ากองอุจจาระที่มีเป็นระยะ ๆ และก็ยังเสี่ยงกับถูกแผ่นดินสูบ เพราะดินเปียกและไม่แน่นดินไม่ดีมีจอม

อีกจุดหนึ่งคณะทัวร์บางคณะจะพาไปชม เพราะสามารถเดินไปถึงได้ง่ายกว่า คือจุดที่นางจิณฺจมาณวิกา ถูกแผ่นดินสูบ

ตอนถ่ายรูปนี้ ไปยืนอยู่ที่ขอบของบ่อเลย มีบัวขึ้นตามที่เห็น ปีที่ผ่านมา ทางรัฐบาลเขามาขุดลอกทำขอบบ่อใหม่ แต่ยังไม่เสร็จ ดูด้วยตาก็ไม่ลึกเท่าไร เขาลอกเอาวัชพืชออกไป หมดจุดนี้อยู่ใกล้กว่ามากเดินลงทุ่งนา นิดเดียวก็ถึง แต่ถ้ามักันสัก 100 คนคงไม่ไหวเหมือนกัน เพราะต้นข้าวของชาวบ้านเขาจะเลอะหมด จุดนี้เป็นจุดที่แต่ก่อนชาวบ้าน ๆ ไม่กล้าเข้าใกล้กันเลย เพราะว่าคงจะกลัวโดนสูบลงไปเป็นเพื่อนกับ นางจิณฺจมาละมั้ง แต่สุดท้ายทางรัฐบาลก็ต้องลงไปลอกเอาวัชพืชขึ้นมาจนได้ ลองคิดว่าตอนลงไปจะเสียขนาดไหน ว่ากันว่านางที่โดนสูบไป ลงไปอยู่ในนรกเลยแม้แต่ชาคศพท์ไม่มีเหลือในโลกนี้ อันนี้ไม่แน่ใจว่ามียืนยันในพระสูตรหรือไม่ แต่คิดว่าจนปัจจุบันคงยังไม่เคยมีใครขุดลงไปดูเป็นแน่

ภาพที่ถ่ายมานั้นจะเห็นว่าเมื่อนำภาพมาต่อกันแล้ว สีของภาพไม่เท่ากัน เนื่องจากว่าใช้กล้องที่มีคุณภาพต่ำ ที่เรียกกันว่ากล้องปัญญาอ่อน สีจึงออกมาไม่สวยเท่าที่ควร แต่รูปพระเจดีย์และภาพพระพุทธรูปปางปรินิพพาน ที่นำมาเผยแพร่ นั้น ถ่ายมาจากกล้องคุณภาพ ระดับกึ่งมืออาชีพ ถ้าใช้กล้อง SLR คงจะได้ภาพที่สวยกว่านี้ ครั้งต่อไปจะนำติดไปด้วย

ขอต่อเรื่องบุพพารามของนางวิสาขา สำหรับบุพพารามนั้นคณะทัวร์ธรรมดาไม่มีใครเขาพาไปดู เพราะจะต้องใช้เวลาอย่างน้อยสามชั่วโมง ในการเดินฝ่าหมู่บ้านของชาวบ้านแถวนั้นเข้าไป ซึ่งในรูปที่เห็นที่ถ่ายลงมาจากสตูดิโอภาพนั้น จะเห็นว่ามีการเข้าไปทางฝั่งตรงข้ามของถนน ซึ่งผู้นำทางของผม ก็ได้พาเดินเข้าไปดู วันนั้นใช้เวลาเดินไปดูช่วงบ่ายทั้งหมด เดินจนเหนื่อย แต่ก็ได้ไปในที่ซึ่งไปได้ยาก ที่ว่ายากเพราะหาคนที่จะนำทางไปได้ยาก ธรรมชาติสรรให้ผมได้มีโอกาสมาเจอพอรุณแห่งแดนฯ ที่มีความชำนาญทางในเมืองสาวัดถีนี และวันนั้นก็เป็นวันหยุดของเขาพอดี ถ้าเป็นวันอื่นก็คงจะไม่มีเวลาแน่นอน เขาก็มีแผนที่ที่จะเดินชมเมืองอยู่แล้วด้วย เห็นเขาบอกว่าคนอื่นที่แดนฯ ไปเที่ยวซื้อของที่ "ตลาดบางลำภู" (เป็นตลาดใหญ่ในอำเภอนี้) กันหมด คำนี้เป็นภาษาฮินดี ออกเสียงเพี้ยนกับบางลำภูในประเทศไทยนิดหน่อย ภาษาไทยเรานิยมภาษาฮินดีมามาก เอามาใช้กันตรง ๆ เลย ใช้ไปใช้มาเปลี่ยนความหมายซะอีก อย่างเช่นคำว่า "มานะ" เป็นต้น ส่วนพอรุณ ชอบเดินชมเมืองสาวัดถีนีมากกว่า นัยว่าจะมีความผูกพันกับเมืองนี้มากเอการ

ผมคาดเอาเองว่าตั้งแต่เดินเข้าซอยไปก็จะเป็นพื้นที่ ๆ เป็นวัดบุพผารามทั้งหมด เข้าไปไม่นานก็เจอบ้าน
แห่งหนึ่งมีรั้วรอบแต่ไม่มีประตู มีกระท่อมเอาไว้เก็บของ หรือไว้ยู่ก็ไม่ทราบไม่มีคนอยู่ แต่มีวัวอยู่ตามรูป

มีเนินดินอย่างเคย ขุดลงไปก็คงจะเจอโบราณสถาน ที่นี่เขาบอกว่าเป็นสถูปบรรจุกระดูกของนางวิสาขา
มหาอุบาสิกานั่นเอง นางเป็นผู้ออกปัจจัยสร้างบุพผาราม แห่งนี้ ปัจจุบันก็เป็นอย่างที่เห็นไม่มีใครสนใจ แต่ทาง
รัฐบาลก็เริ่มสนใจสถูปเหล่านี้บ้างแล้ว แต่คงจะยังไม่มียงบประมาณในการบูรณะ ยังมีอีก 2 สถูป อยู่ใกล้ๆ กัน

รูปนี้เป็นเนินดินที่รัฐบาลมาล้อมรั้วเอาไว้ ธรรมดา ชาวบ้านจะมาจับจองเพื่อใช้ประโยชน์ แต่ถ้ามาล้อม
รั้วอย่างนี้แล้ว ก็ไม่มีใครสนใจจะเข้ามาทำอะไร ทางรัฐบาลก็ยังไม่มียกบูรณะ แต่ก็กลัวว่าจะเสียหายไปมากก็
เลยมาล้อมรั้วไว้ก่อน รูปนี้คือสถูปบรรจุอัฐิของพระสารีบุตรนั่นเอง และอีกรูปหนึ่ง

ภายในรั้วปูนที่ล้อมอยู่คือสถูปบรรจุอัฐิของพระโมคคัลลานะ ทั้งสองสถูปไม่ห่างกันมาก อย่างไรก็ตามถ้าผมจำผิดสลับกัน ก็เอาเป็นว่าถ้าที่หนึ่งเป็นของพระสารีบุตรอีกที่หนึ่งก็เป็นของพระโมคคัลลานะแล้วกัน แต่ตอนที่พิมพ์ตามจิตตัวเองดูแล้วน่าจะถูก

คนไทยมาเห็นอาจจะคิดว่าทำไมไม่ทำให้เรียบร้อย ผมคิดว่าต้องค่อยเป็นค่อยไปตามธรรมชาตินะครับ ที่ผ่านมาคิดว่าเทพเทวดาอยู่แล้ว คนทั่วไปอาจจะคิดว่าช้าเพราะใจร้อนเท่าที่เจอ เทวดาพวกนี้เขาจะมองออกไปไกล รอในจังหวะที่ควรรอ ไม่รีบร้อน ตอนที่เดินฝ่าเข้าไปในหมู่บ้านของชาวบ้าน ก็จะได้เข้าไปพบความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ลักษณะการอยู่กันแบบพอเพียง

บ้านที่เห็นส่วนใหญ่จะเป็นอิฐก่อขึ้นมาโดยใช้ดินเป็นตัวเชื่อม ถ้าบ้านไหนมีฐานะหน่อย ก็จะใช้ปูนซีเมนต์เป็นตัวเชื่อม บ้านไหนจนหน่อยอิฐก็เป็นดินที่ยังไม่ได้เผาไหม้มากก็ในรัฐพิหารซึ่งเป็นที่ตั้งของพุทธคยานาลันทา ราชคฤ ไวสาลี รัฐดังกล่าวชาวบ้านจนมาก แต่ที่ไหนได้บ้านดินนี้อยู่กันได้เป็นร้อยปีเลยนะ หน้าร้อนก็ไม่ร้อน หน้าหนาวก็ไม่หนาว

ตามรูปที่เห็นมีช้าง วัว ควาย เหล่านี้คือสมบัติของพวกเขา ในหมู่บ้านจะมีบ่อน้ำ ที่มีก๊อกรูปแบบโยกเป็นระยะ ๆ ชาวบ้านหาน้ำมากินมาใช้ บ้างก็มาอาบน้ำที่บ่อเลย ไม่ต้องหาบให้เมื่อย มีระบบระบายน้ำเสีย ออกจากหมู่บ้านทิ้งลงดินธรรมดาให้ดูดซึมไป ชักฝ้าก็จะใช้วิธีทุบและฟาด (ฝ้าไม่เปียกหมดหรอก) ไม่ทราบเหมือนกัน ในรูปที่เห็นผู้ชายที่หันหน้ามาทางกล้อง คือเด็กอินเดียที่จ้างไปด้วย เวลาเมื่อเด็กมาขอทาน พวกเราไล่จะไม่ไป แต่พอพวกอินเดียเหมือนกันไล่ไปซะ มีอยู่คำหนึ่งที่เขาสอนเราออกเสียงว่า "มุดเจ ตัมมะกะโร ยา" พยางค์สุดท้ายตะคอก ๆ หน่อย แปลว่า "อย่ามาอยู่กับฉัน ไป" โคนคำนี้ไปเหมือนกัน ไปทั้งง ๆ เดินไปพบทุ่งที่เขาเรียกกันว่า ต้นมัสตาด ออกเสียงคล้ายกับน้ำเหลือง ๆ ที่เอาไว้ ใส้สเด็กของฝรั่งมีรสเปรี้ยวเข้าใจว่าเขาเอาเกษรของต้นที่ว่ามาทำ

จากต้นที่เห็นเมื่อแก่ก็จะมีฝัก นำเอาฝักมานวดเพื่อเอาเมล็ดออกมา ซึ่งในอินเดียไม่ใช่ปลูกไว้กินกับสเต็กอย่างนั้น เขาปลูกไว้เพื่อเก็บเมล็ดตามรูป แล้วนำมาคั้นเอาน้ำมัน เป็นแหล่งน้ำมันพืชสำหรับประกอบอาหารของเขาเลย ทุกบ้านต้องปลูกสลับกันกับมันฝรั่ง ข้าว และถั่วที่เรียกว่าจะนะ ตามไปถามมาเมล็ดมัสตาดนี้แหละคือเมล็ดพันธุ์ผักกาด ที่มีอยู่ในพระสูตรมากมาย ซึ่งเราก็เข้าใจกันว่าเป็นผักกาดเหมือนบ้านเรา ผมก็เคย

สงสัยอยู่ว่า เมล็ดพันธุ์ผักกาดเป็นอย่างไร เจอของจริงเข้าให้แล้ว และก็ที่ว่า พระบรมธาตุ มีฐานดั้งเดิมเมล็ดพันธุ์ผักกาด ก็ขนาดเท่านี้แหละ

หลังมือที่เห็นเป็นฝ่าเท้า ที่เก็บเกี่ยวมาเตรียมที่จะนวด ทิ้งไว้ข้ามคืนไม่ได้จะโดนขโมย เพราะพืชผลทางการเกษตรพวกนี้ เช่น ข้าว ถั่ว มันฝรั่ง เป็นสมบัติที่เขาจะเอาไปแลกเปลี่ยนเป็นอย่างอื่นที่ตลาด วิถีชีวิตเหล่านี้เปลี่ยนไปจากสมัยพุทธกาลไม่มากเท่าไร

รูปนี้เป็นรูปของจุดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จฯ ทรงปลูกข้าวพันธุ์ใหม่ ๖๐ ปี ในพื้นที่นาข้าวของชาวนาที่นี่ ตรงส่วนด้านหลังบ่อที่เห็นว่ามีน้ำท่วมเหมือนกัน คาดว่าน้ำคงจะไม่ลึก เพราะเป็นทุ่งนา

เป็นพระประธานในแดนๆ ที่กล่าวถึงในตอนก่อน ๆ ประดิษฐานอยู่ในแดนๆ เมื่อเข้าประตูหน้าไปก็จะต้องเห็นภาพนี้ หรือมองจากภายในเขตวันมหาวิหาร ก็จะเห็นเหมือนกัน เป็นพระพุทธรูปองค์ใหญ่มากๆ แบบไทย ๆ เนื้อเป็นทองเหลืองคาดว่าปิดทองหรือทาสีทองทับอีกชั้น ช่างฝีมือไปจากไทย แต่ไปฝึกงานเอานั่น หัวหน้าช่างเคยเป็นครูสอนหนังสือ ชื่อพ่ออาทิตย์ลาออกมาติดตามอุบาสิกาบงกฏ และถูกส่งมาทำงานที่อินเดีย มาฝึกทำทองเหลืองที่นี่ ฝึกไปฝึกมาก็เลยทำเป็น นายช่างเก่าคงจะกลับไปก็เลยทำงานต่อคงจะมีเทวดาช่วยทำด้วย วัตถุดิบทองเหลืองที่ว่าเท่าที่ได้ยินมา สร้างในอินเดีย แล้วนำมาประกอบที่แดนๆ อีกกระแสนึงบอกว่าส่งไปจากไทยและไปประกอบที่อินเดีย คงต้องเชื่อฟังใครฟังหนึ่งเอาเอง ผมก็ไม่ได้ไปตรวจสอบข้อมูลเอง ขอรัก

ปีนี้ก็ถึงฤดูกาลเดินทางไปนั้สการสังวณียสถานแล้ว เริ่มตั้งแต่เดือน ตค. จนถึง กพ. มีเพื่อนสมาชิกได้ไปกันแล้วหลายท่าน คณะของผมคุยกันไว้ว่าประมาณเดือน มค. กะว่าไปกันประมาณ 30 วัน ยังไม่รู้เลยว่าจะไปกันกี่คน จะมั่นใจได้เกิน 50 % เมื่อซื้อตั๋วเครื่องบินแล้ว ซื้อตั๋วแล้วยังยกเลิกได้ และจะมั่นใจได้ 100 % ว่าผู้นั้นได้ไปอินเดียแน่นอนก็ตอนขึ้นเครื่องแล้วนั้นแหละ ไม่ใช่จะไปกันง่ายๆ

มีรูปร้านค้าในตลาด ขายของสดและของแห้งต่างๆ

ร้านนี้เป็นพ่อค้าขายมันฝรั่ง และหัวหอม เห็นอย่างนี้เขาปลูกเองนะครับ

ร้านนี้เป็นข้าวและถั่วต่างๆ

ร้านนี้ขายหมาก

คนอินเดียชอบกินหมาก มาก ๆ มีทั้งหมากสด และหมากสำเร็จรูป ที่ขายเป็นซองๆ ที่เห็นแขวนอยู่ข้างในเป็น ผลหมาก+เครื่องเทศ แห่ง อม แล้วเคี้ยวๆ เคยลองกินดูแล้ว ยันเหมือนกันนะ มีนเลย

ทำไปทำไมไปไม่ถึงจุดที่ชาวบ้านว่ากันว่าเป็น บุญผารามเสียที เดินเข้าไปหมู่บ้านที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ผมมีความคิดว่าจะอยู่ในเขตของบุญผารามทั้งหมด ซึ่งก็น่าจะกินอาณาเขตเป็นบริเวณกว้าง อย่างน้อยก็ไม่ต่ำกว่า 100 ไร่ แต่ถามเด็กชาวบ้านว่า "บุญผาราม กาห่า" แปลว่าบุญผารามอยู่ที่ไหน

ภาพนี้คือเด็กที่พาเดินไปดู เขาใช้คำเรียกเหมือนกัน ก็คือบุพผาราม กาห่าแปลว่า ไปไหน,ที่ไหน เด็กๆ ก็พาเดินไปจนถึง

จากรูปจะเห็นว่ามีการท่อมทางด้านซ้าย เป็นที่อยู่ของนักบวชฮินดู ส่วนทางด้านขวาเป็นซากสลุบ ซึ่งถ้าไปมองอีกมุมหนึ่งจะเห็นเป็นศิวะลึงค์

คือเรื่องมีอยู่ว่าจุดที่เป็นจุดสำคัญของศาสนาพุทธ มักจะมีนักบวชหรือชาวฮินดู มาสร้างเทวาลัยหรือศิวะลึงค์ ที่นั่นเสมอ เขาคงจะเห็นว่ามิชชาวพุทธมาราบไหว้ เลยเห็นเป็นที่ศักดิ์สิทธิ์ ก็เลยมาสร้างสิ่งที่เขาเคารพเอาไว้ คงจะคิดว่าถ้าใครมาไหว้อะไรก็ได้ไหว้ของเขาด้วยเหมือนกัน ดูเหมือนจะหุบมือเปิบยังงั้นไม่รู้ ถ้าจะมองแบบอกุศล ตามที่ได้ฟังมา คือนักบวชพวกนี้ คงจะเสื่อมจากหลักสัการะ จึงคิดจะรวมเอาศาสนาพุทธมาไว้ด้วยกัน ทำบุญให้ทานกับพวกเขาก็เหมือนกับทำกับพระ จนถึงสั่งสอนกันว่าพระพุทธเจ้าก็เป็นปางหนึ่งของพระนารายณ์ อะไรทำนองนี้จึงมายึดสถานที่ที่คิดว่าสำคัญของชาวพุทธเป็นเทวาลัยเสียเลยสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

สรุปว่าปัจจุบันนี้จุดไหนที่เป็นจุดสำคัญของชาวพุทธเราก็จะเห็นมีสิวะลิงค์หรือเทวาลัยมาสร้าง ณ ที่ตรงนั้นด้วย

ทำไปทำมาชาวพุทธเราตอนที่ตามรอยสถานที่สำคัญ ๆ ก็จะใช้วิธีสังเกตว่ามีวัดฮินดู หรือเทวาลัยอยู่ตรงไหน ก็เข้าไปสำรวจจะเจอซากสถูปอะไรทำนองนี้ กลายเป็นน้ำผึ้งเรื่อเสื่อพึ่งปาไป

เดินลุยต่อไปก็จะเห็นเนินดินยาวตามรูป เป็นซากของกำแพงเมืองสาวัตถิเก่า

จะเห็นว่าเป็นซากอิฐถูกปกคลุมด้วยดิน อันนี้เป็นขอบเขตของเมืองสาวัตถิทั้งหมด ซึ่งปัจจุบันก็ยังอยู่ครบ แสดงอาณาเขตของเมืองสาวัตถิตั้งแต่สมัยพุทธกาล

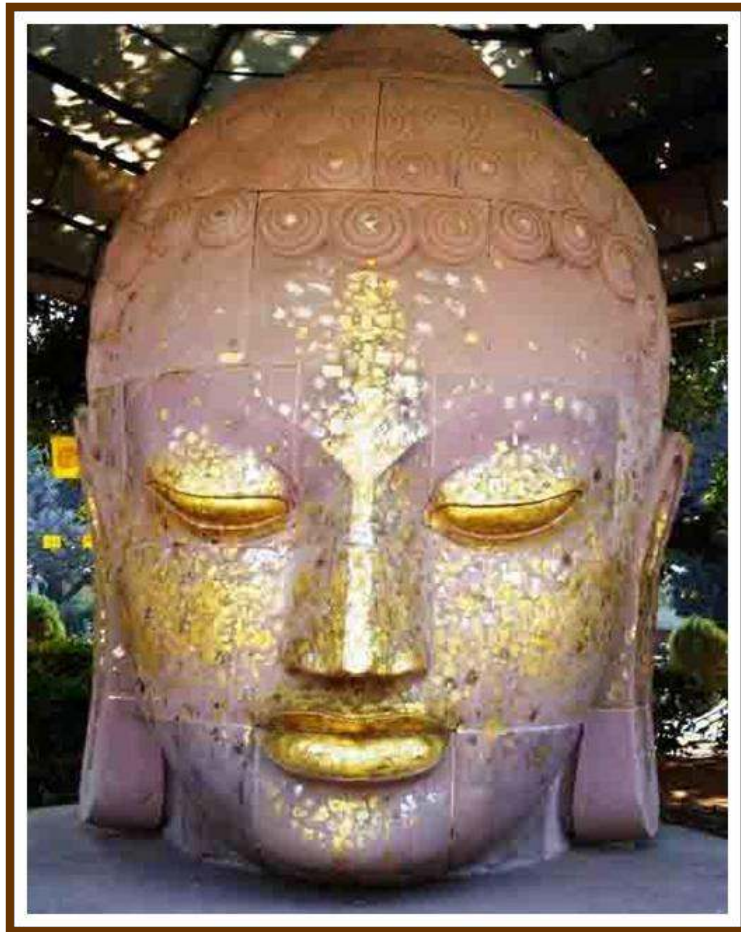
ตอนเดินทางออกจากสาวัตถิ เข้ารถเพื่อเดินทางไปพาราณสี ในราคากิโลเมตรละ 6 รูปี คนขับมีความชำนาญทางอยู่แล้ว ออกจากสาวัตถิประมาณ 8.00 น. ถึง พาราณสี 17.00 น. ตอนที่ผ่านถนน main ที่วิ่งระหว่างเมืองโครักับลักเนา ถนนประเภทนี้เขาเรียกกันว่าไฮเวย์ แต่จริงๆ แล้วมี 2 เลนเท่านั้น ถนนที่ชาวพุทธเรา

เดินทางจากคยาไปที่พาราณสีก็เหมือนกัน แต่เส้นนั้นเดี๋ยวนี้เขา ปรับปรุงแล้วที่ว่าเป็นไฮเวย์นั่นเพราะก็จะมีรถ ลิปล้อวิ่งกันมาก รถจึงติดบ้างเอิยวันนั้นมียรถเสีย คันนี้ ที่เหลือก็ไม่ต้องขยับกัน เส้นที่ผมนำลั้ผ่านนั้นเมื่อ 2 ปี ก่อนเป็นถนนบนโลกพระจันทร์ ปีที่แล้วก็เห็นเขาปรับปรุงเป็น 4 เลนแล้วเร็วดีแฮะ เมื่อ 4 ปีที่แล้วผ่านเส้น คยา-พาราณสี เห็นกำลังสร้างเป็นคอนกรีต เขาไม่ได้สร้างเหมือนบ้านเรา บ้านเราตีแบบก่อนแล้วจึงเทคอนกรีต บ้านเขามีรถที่หล่อคอนกรีตเลย มียรถไม่นำหน้าเทลงในแบบ เมื่อ set ตัวแล้วรถแบบจึงเคลื่อนที่ต่อ ไปเทบล็อก ต่อไป

เมื่อถึงพาราณสีก็เข้าพักที่วัดไทยสารนาถที่พาราณสีนี้ คณะทัวร์บางกลุ่มที่รักความ สะดวกจะเข้าพักที่ โรงแรม ซึ่งอยู่ไกลจากสารนาถมากก็จะมีเวลาที่สารนาถน้อยเป็นธรรมดา ที่วัดไทยสารนาถน่าอยู่มาก มีน้ำอุ่น ไม่จำกัด เสียอย่างเดียวยุงมากไปหน่อยแต่อยู่ใกล้สัณูป อาหารก็ดีมีฟอครัวฝีมือดีมากซื้อคุนชำนาญ ภาพนี้คือ ห้องอาหาร

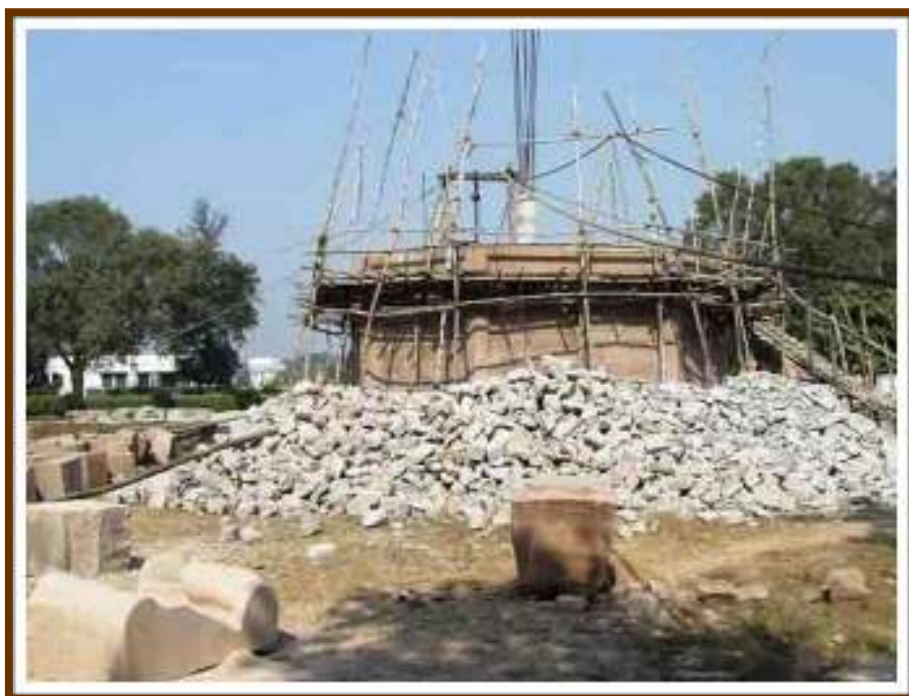

ช่วงนี้กำลังสร้างพระพุทธรูปปางประทับยืนประทานพร ใครที่ไปพักมาแล้วก็จะเห็นและคงได้สมทบทุนกันไป แล้ว

ส่วนนี้เป็นพระเศียร ซึ่งสร้างเสร็จก่อนให้ได้บูชากัน

ส่วนฐานก็ตามรูป

แต่ว่าเมื่อปีที่แล้วรู้สึกว่าจะมีปัญหาก่อสร้างต่อไม่ได้ เพราะทางกรมไม่ให้อำนาจก่อสร้างสูงขนาดนั้น เลยต้องเลื่อนไปสร้างตรงกลางอาคารที่พัก อาคารที่พักเป็นรูป 4 เหลี่ยม มีสนามหญ้าเหมือนสนามฟุตบอลและก็มีอิมเมเจอร์ เป็นห้องพักอยู่รอบๆ ก็ยังไม่รู้ว่าปีนี้เขาจะเปลี่ยนนโยบายเป็นอย่างไรบ้างที่นี้เขากันด้วยเงิน

พระพุทธรูปเป็นหินทรายแกะสลัก ช่างแกะทุกคนมีฝีมือใช้เหล็กสกัดค่อยๆ ตอกให้หินเป็นรูปร่างตามที่ต้องการ เขาจะแบ่งหินเป็นก้อนเล็กๆ แล้วค่อยๆ แกะไป ึง ึง อยู่เหมือนกันว่าวางแบบอย่างไร จึงจะนำมาต่อกันให้พอดี

ภาพนี้คือหินตรงช่วงที่เป็นพระหัตถ์ ตรงที่นิ้วหัวแม่มือกับนิ้วชี้มาแตะกัน

ในวัดมีโรงเรียนประถม โดยมีการสอนโดยครูชาวอินเดีย ไม่แน่ใจว่าสอนพระพุทธศาสนา ด้วยหรือไม่ แต่ก็มีพระอินเดียเข้าไปสอนด้วย พระไทยเราไม่ยุ่งเพราะพูดไม่รู้เรื่อง

คือว่าวัดนี้คนไทยไปสร้างไว้โดยคณะพระธรรมทูต จากวัดมหาธาตุแต่ให้พระอินเดียเป็นเจ้าอาวาส เพราะสะดวกในการติดต่อกับทางการ โรงเรียนก็คงจะเป็นโครงการของเขา นักเรียนที่นี้ดูมีสุขภาพดีคงจะมีฐานะพอสมควร แต่ธรรมดาเด็กที่ไม่มีฐานะก็ไม่ค่อยได้เรียนหนังสืออยู่แล้ว

เมืองนี้เป็นเมืองเก่าแก่คนมากุ่นวาย เป็นเมืองฮินดูมีเสียงแตรรดดังอยู่ตลอดเวลา เวลารถวิ่งไปต้องบีบแตรตลอด จนเป็นความเคยชินของคนขับ ก่อนรถออกต้องบีบแตร ไม่รู้เหมือนกันว่าบีบทำไม ถามเด็กอินเดียที่ไปด้วยกันก็ไม่รู้เหมือนกันว่าทำไมต้องบีบแตรก่อนออกรถทั้ง ๆ ที่ไม่มีใครอยู่ข้างหน้ารถ

เข้าไปในเมืองมิกอนโดด้วย

มีโรงหนังด้วย ชื่อวิจายะ

มีห้างสรรพสินค้าด้วย

เมืองนี้แออัดไปด้วยผู้คนชาวฮินดู ไร้กระบวนท่ามาก ตามถนนหนทางก็สกปรก ช่วงที่จะไปยังทำน้ำ อัสวเมศ ซึ่งเป็นทำที่ชาวฮินดูไปอาบน้ำกัน ตอนเช้าจะมีอุจจาระของคน และของวัว เต็มไปหมด เดินไป เดินไป ขาดสติไม่ได้เลย ครั้งที่ไปครั้งแรกพลาดเหยียบกับระเบิด ตอนนั้นขาดสติไปนิดเดียว รู้สึกว่าชอกช้ำระกำใจ มากเลยกว่าจะล้างให้หมด ต้องใช้น้ำร้อนล้างที่ห้องพักไอ้ที่ติดอยู่ในชอกรองเท้าจึงจะออกหมด

ตอนที่เดินทางต่อไปคยา ก็กะว่าจะไปทางรถไฟ ไปจองตั๋วที่สถานีพาราณสี พยายามจะไปถามว่ามี รถไฟไปที่คยาวันละกี่ขบวนไม่รู้เรื่องกันเสียทีกลับมาถามที่วัดพระท่านบอกว่าจะต้องไปที่สถานีมงคลสาหร แล้วขึ้นขบวนที่ชื่อ porishottam จะไปถึงคยาเวลาบ่ายสองโมง แต่ที่สถานีพาราณสีก็มีเหมือนกัน ชื่ออะไรจำ ไม่ได้แล้ว มีภาพที่สถานีรถไฟมาให้ดู

ภาพนี้เป็นตอนเช้า ชาวบ้านปิ้งโรตี่ ซึ่งเขาเรียกว่าปูรี กินกันที่สถานีกันเลย

สภาพรางรถไฟที่เคยบอกว่าอย่าชะโงกหน้าไปดู

ขบวนรถไฟด่วนแต่ละขบวนจะมีตู้ที่คนขึ้นได้ไม่จำกัดอยู่ 2-3 ตู้ ราคาตั๋วถูกที่สุด แต่ว่าเพิ่มอีกนิดหน่อยก็จะได้ชั้น 1 คนที่ขึ้นชั้นนี้คงจะไม่มีเงินจริงๆ ถ้าเป็นรถด่วนจะไม่อนุญาตให้ขึ้นไปนั่งบนหลังคา คนจะมากจนขึ้นกันไม่ได้ ที่เห็นในภาพบนรถเต็มแล้ว คนที่อยู่ข้างล่าง ก็พยายามจะดันให้คนที่ขึ้นไปก่อนเข้าไปในรถอีกตนเองจะได้ขึ้นได้ สภาพคนบนรถที่จะวางเท้ายังไม่มีเลย

พักที่วัดไทยสารนาถ ตื่นมาก็ไปรับประทานอาหารเช้าที่โรงครัว แต่ผมออกไปทานอาหารอินเดียที่หน้าทางเข้าวัดไทย ร้านดูไม่ค่อยสะอาดเหมือนบ้านเรา แต่ภายในก็พอใช้ได้ อาหารหลักของคนอินเดีย ตอนเช้าก็จะกินปური (โรตีส) ที่จริงมีทั้งแบบทอดน้ำมัน และปิ้ง ตามภาพที่โพสต์ไปแล้ว กินกับแกงซึ่งก็มีอยู่ 3 อย่าง แกงจะนะ (แกงถั่วที่ชื่อจะนะ) แกงสับยี่ (แกงมันฝรั่ง) แกงมาซาล่า (มีทั้งถั่วและมันฝรั่งรสชาติจัดจ้าน) แต่ละร้านก็จะมีรสชาติแตกต่างกันไปตามฝีมือของพ่อครัว ไปอินเดียน่าจะไปหาทานกันบ้างนะครับ จะได้สัมผัสความเป็นอินเดีย แต่ถ้าไปกับทัวร์ก็จะไม่ค่อยมีเวลาไปหาทานกัน ในแกงส่วนใหญ่ก็จะมีเครื่องเทศมาก คนไทยส่วนใหญ่ไม่ค่อยกล้าไปกินกันเพราะกลัวท้องเสีย แต่ที่ไปกับคณะไม่มีใครท้องเสียเลยนะ คนอินเดียเค้ากินกันร้อนๆ รสเผ็ดน้อยๆ และออกเค็ม มัน ที่นี้เขาไม่ใช้มะพร้าว แต่จะใช้วิธีใส่น้ำมันพืชเข้าไปเลย ก็มาจากเมล็ดผักกาดนั่นแหละ ที่ร้านแห่งนี้มีแกงจะนะ และแกงสับยี่ที่ขอบอกว่าอร่อยมาก ถ้าได้ไปคลุกกับข้าวกินแบบไทยๆ คงจะอร่อยไปอีกแบบ ราคาที่ถ้วยเล็กประมาณ 4 นิ้ว กันตั้น ราคาถ้าจำไม่ผิดก็ 6 รูปี กับปურიอีก 4 แผ่นๆ ละ 1 รูปี รวมเป็น 10 รูปี ก็พอรองท้องไปได้ คนอินเดียตอนเช้าก็จะกินกันแค่นี้ และยังมีขนม โมทกะ ใครที่บูชาพระพิศเนศคงจะรู้จัก กินเรียบร้อยแล้วก็เข้าไป main temple ที่เรียกค่านี้นี้ก็เพราะว่าทุกเมือง สำคัญของชาวพุทธเรา จะมี temple ของชาติต่างๆ อยู่มากมาย แต่สถูปสำคัญก็จะเป็น main ของเมืองนั้น เพราะฉะนั้นสังเวท ทั้ง 4 ก็จะเป็น main temple ของเมืองนั้นๆ

ในบริเวณ main temple จะมีสถานที่สำคัญอยู่สามแห่งด้วยกัน คือสถูปที่ทรงแสดงอานัตตลักขณสูตร

สถูปนี้เหลือแค่นี้เพราะว่ามีกษัตริย์องค์หนึ่งมารื้อเอาอิฐไปทำทำน้ำที่แม่น้ำคงคา รื้อไปรื้อมา ไปพบพระบรมธาตุเข้า ก็หวังดีนำไปลอยแม่น้ำคงคาให้ด้วย ตามคติของฮินดู นับว่าเจ้าของกระดูกจะได้ไปสวรรค์ (อันนี้ไม่ต้องคิดมากนะครับ) มีภาพทำน้ำให้ดู ว่าถูกรื้อมาแล้วไปสร้างเป็นอะไร

บันไดที่เห็นนั่นแหละนำหินและอิฐจากสถูปมาสร้าง

ต่อไปก็เป็นมูลคันธกุฎีซึ่งเป็นกุฎีแห่งแรกที่พระพุทธองค์ทรงจำพรรษา

ภาพนี้ถ่ายจากด้านหน้า ลองเข้าไปข้างในดูแล้ว ไม่มีลักษณะที่เป็นห้องหรืออะไรเลย ที่จริงแล้วเป็นลักษณะสถาปัตยกรรมเหมือนกัน แต่ตกแต่งให้ดูเหมือนเป็นกุฎี

วิธีการตกแต่งก็เหมือนกับที่เชตะวันมหาวิหาร ขุดดินออกมาแล้วรื้ออิฐที่ไม่เป็นระเบียบออก แล้วปะเข้าไปใหม่ ทำให้ดูเหมือนโบราณสถานอะไรสักอย่าง สักส่วนก็คงจะไม่ตรงกับความจริง ในสารคดีตามรอยฯ บอกไว้ว่าให้ดูลักษณะของวัตถุดิบ ถ้าเป็นหินแสดงว่าสร้างสมัยพระเจ้าอโศก ถ้าเป็นอิฐแกะลายก็จะเป็นสมัยคุปตะ ถ้าเป็นอิฐหักๆ ก็สมัยเรานี้แหละเขาปะเข้าไปเมื่อไม่นานมานี้เอง ในปัจจุบันนี้ก็ทำกันอยู่รัฐบาลจ้างแรงงานในพื้นที่มาบูรณะ ออกมาดังภาพ

อิฐยังดูใหม่ๆ อยู่เลย ในภาพมีทีมงานไปแจกเงิน คนงาน คือเรื่องมีอยู่ว่ามีเพื่อนสหธรรมิก ฝากเงินไปทำบุญเกี่ยวกับสังเวชา มากพอสมควร ถ้ามีที่รับบริจาคก็จะทำไปเลย แต่ถ้ามีคนงานกำลังทำงานอยู่ก็จะเอาเงินไปให้ ถือเอาเองว่าเป็นค่าจ้างในการบูรณะสถานที่ แต่ก็ให้มากไม่ได้ เดียวเสียการปกครองของเขา เงินที่เหลือก็จะไปซื้อบัตรเข้าชมให้หมดโดยที่ไม่ได้ใช้เพราะต้องการให้เงินดังกล่าวเข้าถึงผู้ดูแลสถานที่จริง ๆ เป็นงบสำหรับดูแลสถานที่

ในภาพคนที่ใส่เสื้อสีดำกำลังแจกเงิน ตอนเข้าไปแจกก็ให้เด็กอินเดียไปบอกก่อนว่าให้ทุกคนอยู่เฉยๆ จะเข้าไปให้ทุกคนเอง ไม่งั้นวุ่นแน่ ดีไม่ดีมีเวียนเทียนด้วย หรือไม่ก็อาจถูกคุกกระชาก คนที่ยืนใส่เสื้อสีเขียว แขนกุดนั้นแหละยืนคุมเชิงอยู่

ที่ค้นรื้อที่นี่ดูให้ดีจะมีอิฐกระจายอยู่บ้าง ไม่มีที่เป็นหินเลยแสดงว่าสร้างขึ้นมาสัสมัยคุปตะก็ราวๆ พ.ศ. 500-700 บริเวณ main temple ทั้งหมดน่าจะไม่ได้ต่ำกว่า 100 ไร่ มีซากโบราณสถาน แสดงว่าเป็นที่อาศัย และสถูปเล็กๆ อยู่มากมาย

ดูแล้วก็มีเก่าบ้าง บูรณะขึ้นมาใหม่บ้าง ปะปนกันไป ในภาพเลขขอบภาพไปทางขวานิดเดียวก็จะเป็นสถูปหลักของสถานที่แห่งนี้ ก็คือสถูปที่ทรงแสดงปฐมเทศนานั่นเอง

พูดถึงฉัหมเมกขสถูป

ซึ่งเป็นจุดที่พระพุทธองค์แสดงปฐมเทศนา สร้างด้วยหิน แกะเป็นลวดลายต่าง ๆ

แสดงว่าสร้างมาตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช แต่มีบางส่วนที่ไม่มีลายแสดงว่ามีการชำรุด และก็ได้นำการบูรณะขึ้นมาภายหลัง ปีที่แล้วทีมงานนำผ้าไปผูกรอบพระเจดีย์

ช่วยกันผู้อยู่ 2 ชั่วโมง ออามาตามทีเห็น

ใช้ผ้าไปสั้ละประมาณ 120 หลา แต่ปรากฏว่าไม่พอ ตอนที่ก่อนจะผูกผ้ากันผมก็มีความรู้สึว่าไม่พอ เลยเริ่มต้นผูกสั้ละจุด เหลื่อมกันประมาณ 15 เมตร ขาดไปอย่างไรก็ยังคิดว่ารอบพระเจดีย์แน่ ซึ่งก็จริงบางจุด ขาดไปนิดหน่อย ตามที่เห็นบางมุมก็เป็นอย่างนี้

ออกมาข้างนอกมีร้านขายน้ำผลไม้คั้นสดๆ ขายตามน้ำหนักแล้วคั้นให้ด้วย สำหรับผู้ที่รักษาศีล 8 เห็นคนในคณะไปซื้อมากินกัน มีน้ำทับทิม+ส้ม รสชาติดีมาก

ที่อินเดียช่วงหน้าหนาวส้มจะมีรสเปรี้ยว ไม่มีรสหวานเหมือนในไทยเรา คนไทยเก่ง ผสมพันธุ์ส้มจนมีรสหวาน น้ำส้มอินเดียผสมกับทับทิม อร่อยมากราคาก็ไม่แพง น้ำผลไม้สำเร็จรูปบ้านเราส่วนใหญ่ผสมขึ้นมาแต่อันนี้คั้นกันสด ๆ

กลับมาที่วัด มีน้ำมะตูมสำหรับผู้รักษาศีล 8 ยังมีลูกมะตูมแช่อยู่เลย เห็นแล้วตกใจมะตูมที่อินเดียลูกใหญ่มาก เลยถ่ายรูปมาให้ดูกัน

ใกล้ๆ main temple มีคันชกใหม่ทีื่อนาคาริกธรรมปาละสร้างไว้

ปัจจุบันมีพระอินเดียอยู่แถวๆ หน้าทางเข้ามีรูปปั้น คุณอนาคาริกธรรมปาละด้วย

บังเอิญมีนกเกาะอยู่พอดี คุณคนนี้เป็นคนที่ต่อสู้เพื่อให้ได้พุทธศาสนากลับคืนมาเป็นของชาวพุทธ เป็น
ฆราวาสนะครับไม่ใช่พระ ภายในวิหารดังกล่าวมีพระพุทธรูปปางแสดงปฐมเทศนาเป็นพระประธาน

ด้านหลังบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ที่ในสารคดีตามรอยฯ ถ่ายทำมา จะมีการเฉลิมฉลองใหญ่ในวันออกพรรษา 15 ค่ำ เดือน 11 (ตามที่มีในสารคดี) เขาจะแห่พระบรมธาตุ ไปเวียนรอบรั้วเมกขสถูป

วันที่ไปนั้นผมเข้าไปดูภายใน และก็สวดมนต์บูชากัน พระอินเดียเขาก็กวักมือให้เข้าไป ข้างหลัง คงจะเห็นว่าเป็นคนไทย หรืออย่างไรก็ไม่ทราบแน่ ท่านเอาพระบรมธาตุ ที่ประดิษฐานอยู่ด้านหลัง มาตะที่ศีรษะ พวกเราทุกคนพร้อมกับสวดให้พร

ที่แรกผมก็ไม่ค่อยคิดอะไรเพราะมีความคุ้นเคยกับพระบรมธาตุอยู่แล้ว แต่พอเขาเอาพระบรมธาตุมาตะที่ศีรษะเท่านั้นแหละ โอโฮเฮะ เกิดปีติจนลุกซู่เลย วูบเข้ามาจากพระบรมธาตุ ถือว่าเป็นบุญ และเป็นสิริมงคลกับผมมากเลย เพราะธรรมดาไม่ค่อยได้เกิดความรู้สึกแรงๆ อย่างนี้บ่อยนัก

ยังมีอีกจุดหนึ่งข้างๆ วิหารที่อนาคาริกสร้างถวายพระพุทธเจ้ามีต้นโพธิ์ที่นำหน่อมาจากประเทศศรีลังกา มาปลูกไว้ น่าจะมีอายุเกือบร้อยปี หรือกว่านั้นก็ได้ไม่แน่ใจ จุดนี้เองที่ทางพม่าเขาบอกว่า เป็นจุดที่พระพุทธองค์ แสดงปฐมเทศนาจริง ๆ อยู่ตรงนี้เขาก็เลยมาสร้างรูปปั้นแสดงถึงขณะที่พระพุทธองค์กำลังแสดงปฐมเทศนาอยู่

ทางพม่าก็ได้มาสร้างแผ่นหินจารึกธรรมจักกัปปวัตนสูตร เป็นภาษาต่างๆ ในภาพนี้เป็นภาษาไทย ซึ่งคนแต่ละชาติที่มาก็จะไปสวดมนต์บทนี้เป็นภาษาของเขา

ธรรมดาถ้ามาเมืองนี้ ทางทัวร์จะพาไปลองแม่น้ำคงคาซึ่งก็จะไปได้ 2 เวลา ก็คือเช้าต้องออกจากที่พัก ตั้งแต่ ตี 5 เพื่อตรงไปยังท่าอัสวเมศ ทำนี่เป็นท่าที่มีความศักดิ์สิทธิ์ที่สุด รถจะไปจอดตรงปากซอยที่จะลงไปยังทำน้ำดังกล่าว และต้องเดินเท้าต่อไป ตอนนี้แหละเวลาเดินจะต้องมีสติมากที่สุด ถ้าขาดสติเมื่อไหร่เป็นอันว่าเสี่ยงต่อการเหยียบ กับระเบิด เวลานี้จะเจอกับระเบิดที่มีความสดใหม่ที่สุด เพราะชาวอินเดียนิยมถ่วงกัน ตอนรุ่งเช้า ครั้งแรกที่ไปก็พลาดไปทีนึงชอกช้ำมากเลย

ภาพนี้ทำน้ำอัสวเมศ ถ่ายจากบนท่าตอนกลางวัน วันนั้นไปดูตอนบ่าย ซึ่งที่ปากซอยไปจนถึงถนน มีตลาดนัด มีคนมากเหมือนสวนจตุจักรบ้านเราเลย เห็นท่ากันชัด ๆ

เขากำลังจัดเตรียมพิธีบูชาแม่น้ำอยู่ ที่พื้นจะเห็นว่า มีแท่นปูผ้าสำหรับพราหมณ์ ไปยืนบูชาไฟ และด้านบนจะเห็นว่าเป็นร่ม และมีกระดิ่ง ซึ่งมีเชือกผู้อยู่กับกระดิ่ง สำหรับคนที่อยู่ข้างล่างดึงเชือกเพื่อให้เกิดเสียงเข้ากับจังหวะดนตรี

อีกเวลาหนึ่งก็จะไปลองแม่น้ำกันช่วง 4 โมงเย็น ที่ไปมา 2 ครั้งนั้น ไปลงเรือที่ท่าราชคาร์ท คำว่าคาร์ทแปลว่าทำน้ำนั่นเอง ทำนี่จะมองเห็นสะพานที่ข้ามแม่น้ำคงคา

ทำน้ำแต่ละท่าจะเป็นทางลงเท่านั้นซึ่งแม่น้ำคงคามีชอยสำหรับตรงไปยังแม่น้ำมากมายแต่ละชอยจะไปสิ้นสุดที่แม่น้ำซึ่งก็จะเป็นทำน้ำหนึ่งๆ ทางลงก็จะเป็นบันได ตามภาพ

มีชื่อเรียกแตกต่างกันไป มีตัวอักษรภาษาฮินดีเขียนไว้ทุกทำน้ำ วันที่ไปเด็กอินเดีย ก็อ่านให้พวกเราฟังว่าแต่ละท่าที่ผ่านไปชื่ออะไร เรือที่นั่งไปเป็นเรือยนต์แล่นไปเรื่อยๆ จนถึงท่าที่เราจะไปดู ก็จะมีท่าที่สำคัญ คือท่ามหิครรณิกา เป็นท่าสำหรับเผาคนตาย ท่าเผานี้คนอินเดียทุกคนที่ไปด้วยเมื่อเห็นเราจะถ่ายภาพก็จะห้าม เพราะว่าทำน้ำนี้เขาไม่ให้ถ่ายภาพไม่รู้ว่าจะลักไก่ถ่ายมากี่น่าจะได้แต่ไม่อยากทำก็เลยไม่มีภาพมาให้ดู

และที่ติดกันแต่อยู่เหนือน้ำ เป็นท่าอัสวเมศ ตอนกลางคืนประมาณ หุ่มนึงจะมีการบูชาแม่น้ำ เรียกว่าคงคาอาราตี แต่ไม่ได้มีทุกวัน ผมไปมาสองครั้งก็ให้เห็นทั้งสองครั้ง

จะมีการจัดสถานที่อย่างอลังการ มีเก้าอี้นั่งสำหรับผู้ที่มาดูอยู่ข้างหลัง เมื่อถึงเวลาจะมีพราหมณ์ หนุมหน้าตาดีที่เขาคัดมา จะมาทำการบูชาไฟพร้อมกับมีการสวด เป็นทำนองเพลงประกอบดนตรี เนื้อหาของเพลง เด็กอินเดียแปลให้ฟังว่าเป็นคำสรรเสริญเทพองค์ต่างๆ

ผมฟังเพลงอินเดียสะดุดที่เสียงกลองที่มีเสียงดัง-หนืด ก็สงสัยว่าเขาทำได้อย่างไร บังเอิญมีโอกาสได้ไปเห็นเขาตีให้ดูที่คยา เขาใช้นิ้วชี้เคาะที่หนังกลอง แล้วใช้โคนฝ่ามือข้างเดียวกันถูผ่านหนังกลอง จะเป็นเสียงยี้ๆ อ้อเป็นอย่างนี้เอง

น้ำในแม่น้ำคงคานี้มีสีขุ่นแต่จะไม่มีใครตกตะกอนและไม่มีเชื้อโรค มีคนเอาไปวิจัยดูแล้วเป็นอย่างนั้นจริงๆ ก็แปลกเหมือนกันนะ ทั้งๆ ที่อะไรๆ ก็ทิ้งลงไปทั้งอุจจาระ และศพบางศพเขาไม่เผา ทิ้งลงไปเน่าอยู่ในแม่น้ำ ซึ่งจะมีศพ เด็ก, ผู้หญิงพรหมจารี, นักบวช เขาจะไม่เผากันทิ้งลงไปเลย ถ้าโชคดียิ่งจะเห็นลอยตุ๊บป่องๆ ตามน้ำมา

ภาพสุดท้ายนี้ถ่ายยากมาก เพราะเรือจะโคลงเคลงตลอดเวลา จะเห็นมีแท่นอยู่ 8 แท่น เป็นที่สำหรับพราหมณ์มาขืนบูชาไฟกัน เขาซ้อมมาดีมาก ทุกคนมีท่วงท่าที่พร้อมเพรียงกัน ดูไปนานๆ ก็เบื่อ เพราะเหมือนกันหมด คนขับเรือก็มาขอขึ้นค่าเช่า เพราะเสียเวลานาน ให้ไปอีก 50 รูปี ก็จบ

สำหรับสารนาถนี้ ปีที่ผมไปคนเดียวท่องอยู่ในอินเดีย 58 วัน มาพักที่นี่หลายครั้ง เดินทางตั้งแต่ เนปาล-- ลุมพินี--กุสินารา--สาวัตถี--พาราณสี--คยา--ราชกุ--นาลันทา--ไวสาลี--แล้วย้อนกลับมาที่พาราณสีโดยรถไฟ--

สาธิตอุปที่โกपाल--ถ้าอาชัณต้า,แอลโลราเมืองออร์คบาท--เคลลี--ย้อนกลับมาภูสินาร--คยา--พาราณสี เป็นเมืองสุดท้ายก่อนจะกลับขึ้นไปลุมพินี เพื่อไปเมืองกบิลพัสดุ์-เทวทหะ--แล้วไปกลับประเทศไทยที่กาญจนาภิเษก รวมเวลาแล้วเกือบสามเดือน ช่วงเวลาที่กราบลาอุปที่สารนาถเพื่อจะเดินทางออกจากอินเดีย

ตอนที่หน้าผากแต่ละลงไปที่อุปครั้งสุดท้าย บ่อน้ำตาแตก ธรรมดาไม่ค่อยเป็น แต่อยู่พักหนึ่งต้องตัดใจลุกขึ้นแล้วเดินออกไปเลยไม่เหลียวหลังมาดูอีกไม่ลังเลอีกนาน กว่าจะได้เดินออกไปจริงๆ แล้วเวลานั้นก็เย็นมากแล้ว ด้วยที่นั่นเขาปิด 5.30 น. พอเจ้าหน้าที่เขากลับบ้านไปก็จะมีเด็กในพื้นที่ป็นรั้วเข้ามามาก่อนกวนักท่องเที่ยว ช่วงนี้อันตรายมาก เลยต้องตัดใจ

ตอนต่อไปจะเป็นเมืองคยา ซึ่งเป็นสังเวชนียสถานที่สำคัญที่สุด ผมอยู่ที่นั่นนานที่สุด 2 ครั้ง 9 วันกับ 8 วัน สนุกมาก คนเยอะ คนไทยก็เยอะ ร้านอาหาร ร้านขายของ จริงๆ แล้ว การเดินทางระหว่างเมืองคยากับพาราณสี ทำได้ 2 ทางคือรถยนต์ และรถไฟ เมืองพาราณสีกับโครักปุร์ ก็เหมือนกัน แต่เมืองโครักปุร์กับคยาต้องเดินทางโดยรถยนต์เท่านั้น ถ้าจะขึ้นรถไฟต้องอ้อมผ่านพาราณสี มีอยู่ครั้งหนึ่ง ผมต้องการเดินทางจากภูสินารไปคยาเลยก็ต้องเข้าเมืองโครักปุร์ก่อน เพื่อไปขึ้นรถไฟชื่อ CHORI CHORA EXPRESS อ่านว่า โชว์วีโชว์ว่า รถไฟออกเวลา 10.45 กลางคืน ถึง สถานีพาราณสีประมาณตี 5 ต้องหารถไฟจากพาราณสีขึ้นต่อไปเลย ซึ่งก็เปิดตารางเวลารถไฟจนกระทั่งเจอขบวนหนึ่ง ชื่อ POORA EXPRESS ผ่านมาเวลา 06.00 ห่างกัน 1 ชม. แต่ขบวนหลังวิ่งมาแล้วน่าจะเกือบ 1,000 กิโลเมตร ส่วนที่เรานั่งมาก่อนเพิ่งวิ่งมา 280 กิโลเมตร น่าจะไม่มีปัญหา แต่ก็ยังไม่มั่นใจ จึงไม่ได้ซื้อตั๋วไว้ก่อน เมื่อถึงเวลาจริง ปรากฏว่า POORA มา 7 โมงกว่า สบายไป แต่ก็ยังมีปัญหาอีกว่า ก่อนเวลาที่รถจะมาถึง 4 ชม. เขาจะเลิกขายตั๋วอื่นยกเว้น ตั๋วที่ราคาถูกที่สุด ต้องไปขึ้นอัดกับคนทั่วไปที่ตู้ปลากระป๋อง จริงๆ แล้วการเดินทางโดยรถไฟในระยะสั้นๆ นั้น มีเทคนิคที่เรียกกันว่า jumping แปลว่ากระโดดขึ้น ในกรณีที่เดินทางไม่เกิน 4-5 ชม. อาจจะไม่ต้องออกมาซื้อตั๋วไว้ก่อนก็ได้ เรารู้เวลารถไฟออกอยู่แล้ว ก็ไปก่อนเวลาหน่อย แล้วซื้อตั๋วราคาถูกที่เรียกว่าตั๋ว passenger เพราะซื้อได้แค่นี้ แล้วเมื่อรถไฟมาถึงกระโดดขึ้นไปนั่งชั้นที่ต้องการได้เลย หากที่นั่งเอาเอง ต้องมีวางแน่นอน นั่งเลยแล้วรอ conductor มาตรวจตั๋ว ให้เขาตรวจตั๋วที่มีแล้วบอกว่าไปคยา เขาจะปรับเราอีกนิดหน่อย รวมแล้วแพงกว่าตั๋วจริงประมาณ 30 %

ถ้าไม่มีตั๋วเลยก็จะโดนค่าปรับแพงขึ้นอีก หรือบางที่เขาก็เอาเข้ากระเป๋าตัวเองก็มีไม่มี ใครรู้แล้วเขาก็จะบอกให้เรานั่งอยู่ที่นั่นอย่าไปไหน

แต่ถ้าเป็นสายยาวกว่านั้นต้องอยู่บนรถเกิน 7 ชม. ไม่ควรเสี่ยงใช้วิธีนี้ อาจต้องขึ้นไปตลอดคืน บางทีอาจไม่มีที่ขึ้นเสียด้วยซ้ำ เขาอาจจะไล่ให้เราไปยืนที่หน้าประตู ตรงช่วงรอยต่อของรถนั้นแหละเพราะที่เดิมจริงๆ

ในช่วงคุยกับพารานส์นั้นสบายมาก ในวันนั้นก็ไปถึงคยา 10 โมงกว่าๆ ถือว่าเร็วมาก รถไฟแต่ละขบวนจะออกวิ่งในสายนั้นๆ ตามตาราง ตั้งแต่สถานีต้นทางกว่าจะถึงปลายทางอาจกินเวลา ถึง 30 ชม. ระยะทางอาจเกินกว่า 1000 กิโลเมตร อย่างเมื่อปีที่แล้ว คณะเราไปขึ้นเครื่องกลับที่ มุมไบ เด็กอินเดีย ที่ติดตามไปก็ไปส่งแล้วเขาต้องเดินทางกลับโดยรถไฟจากเมือง มุมไบ มาโครักปุร์แทบจะข้ามประเทศ ขึ้นรถเวลา 4 ทุ่มไปถึงเวลา 7 โมงเช้าของ อีกสองวัน สิริรวมแล้ว 33 ชั่วโมงเอง นานกว่าขึ้นเครื่องไป TEXAS อเมริกาเสียอีก ถ้าเราขึ้นกลางทางช่วงสั้นๆก็ง่ายหน่อยไม่จำเป็นต้องซื้อตั๋วล่วงหน้าก็ได้

ไปถึงคยาก็ต่อรถตู้ๆ เข้าพุทธคยาเขาก็จะคิดเราประมาณ 200 รูปี ถ้าเป็นรถซูโม่ ตามรูป รถชนิดนี้เขาเรียกว่ารถซูโม่นั่งกันได้ 7 คนขึ้นไป เป็นรถที่สมบุกสมบันทนทาน ใช้เป็นรถเช่ากันมาก

ค่าเช่าระยะทางนี้ก็ 300 รูปี แต่เมื่อปีที่แล้วขึ้นราคา เพราะค่าน้ำมันขึ้นเป็น 350 ถ้าเหมาจากท่าอากาศยานก็เหมือนกันราคาเดียวกัน ระยะทางต่างกันตั้งครึ่งนึง คือว่าสนามบินอยู่ระหว่าง ตำบลคยากับพุทธคยา แต่ก็ป็นราคามาตรฐานที่ใช้เหมือนกัน

ก่อนจะไปควรจะเรียกเด็กอินเดียที่คอยช่วยเหลือคนไทยที่นั่นมาอยู่กับเราเสียก่อน ถ้าไม่มีเด็กก็ลำบากหน่อย โทรไปเรียกให้มารับ เขารถมาด้วย จะลงเครื่องหรือไปรถไฟ ก็แจ้งไปก่อน สำหรับผมมีเด็กคนหนึ่ง ชื่อ สัญชัย

เด็กคนนี้เป็นคนที่พุทธศากคอยช่วยเหลือติดตามคนไทยมาหลายปี พุศไทยได้คล่องไวใจให้ไปแลกเงิน ที่ละเป็นหมื่นได้เลย ชื่อสัตย์มาก ให้ไปซื้อตั๋วรถไฟหรือซื้อของอย่างอื่นก็ได้รวดเร็ว ให้ค่าเหนื่อยวันละ 250 รูปีขึ้นไปถ้ามีคนในคณะมากก็ให้มากขึ้น เด็กคนนี้รู้สึกว่าจะเรียนหนังสือที่วัดไทย เมื่อพูดภาษาไทยได้แล้ว ก็คอยทำงานที่ว่านี้เลี้ยงพ่อแม่ได้สบาย หรือจะเรียกให้ติดตามไปเมืองอื่นได้ด้วยแต่ที่เมืองอื่นเขาจะไม่มี ความคล่องตัวเท่าที่คุย จะไปไหนก็ให้เขาเรียกรถให้ เขาก็จะโทรไปเรียกเพื่อนเดี๋ยวก็นำ รับไปตามที่เราต้องการ พอเรากลับเข้าที่พักเขาก็กลับบ้าน เขาก็เรียกตัวมาตามเวลาที่นัดไว้

เมื่อไปถึงคยาก็ต้องหาที่พักเสียก่อน พักที่ไหนดี วัดไทยก็มี วัดไทยพุทธศาก วัดป่าพุทธศาก วัดนี้กำลังสร้างพอพักได้อาจจะไม่ค่อยสะดวกเท่าไรแต่วัดนี้อยู่ติดกับ main temple เลย ไปมาสะดวกมาก วัดลังกา วัดญี่ปุ่น วัดไต้หวัน 3 วัดหลังนี้เก็บค่าเช่า เป็นคืนไม่แพง 250-700 รูปี อาหารการกินถ้าพักวัดไทยก็สะดวกหน่อย ถ้าพักวัดต่างชาติ ก็ต้องไปหากินกันเองตามร้าน หรือถ้ากินกับเขาก็จะเป็นอาหารแบบประเทศนั้น ๆ

ร้านอาหารก็มี ร้านอาหารอินเดียอยู่บริเวณหน้า main temple มากมายอาหารสะอาดใช้ได้ ร้านอาหารไทยก็มีแต่อยู่หลบไปอีกส่วนหนึ่ง บริเวณแคมป์ทิเบต (ไม่มีแผนที่ให้ดู) บริเวณแคมป์ทิเบตจะมีชาวทิเบตหนีหนาวมาอยู่ที่นี่ มาบูชาสฤพเหมือนกัน แต่ละครึ่งมากันมาก เวลานอนกันก็ไม่ยาก เข้าไปพักในเต้นใหญ่ๆ เสียค่าเช่าราคาถูก ห้องน้ำรวม พวกนี้ไม่ค่อยต้องอาบน้ำมาก นอนเรียงกันเป็นตับ อยู่่ายกินง่าย วันทั้งวันก็เข้าไปสวดมนต์ กราบพระเจดีย์ บางทีมากันทั้งวัด มาสวดมนต์กันทั้งวัน ตลอด 7 วัน บางทีมาพร้อมๆ กันหลายๆ วัด แน่นพระเจดีย์ไปหมด

คนที่นั่งเป็นประธาน เป็นพระเถระเรียกว่าลามะ น่าจะเป็นอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนนี้

โรงเรียนนี้รู้สีกว่าจะมาสวดมนต์กัน เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันเกิดของอาจารย์ใหญ่

นี่คือเครื่องบูชาของพวกเขาวงจะตั้งอยู่หน้าที่นี่ เขาสวดมนต์กันทำจากเทียน+สนูป น่าจะมีขนมปังป่นอยู่ด้วย นวดให้เข้ากันแล้วปั้นเป็นรูปต่างๆ คามคติของทางฝ่ายมหายาน

มีอยู่วันหนึ่ง วันรุ่งขึ้นเป็นวันที่มีเครื่องกลับประเทศหลายเที่ยวบิน คืนวันนั้นคณะทัวร์ที่จะกลับประเทศไทยก็จะกลับมาพักที่คยาเป็นวันสุดท้าย คืนนั้นก็เลยเข้ามาบูชาพระเจดีย์กันทุกคณะก่อนจะแยกย้ายกับกลับที่พัก วันนั้นจึงเป็นวันที่มีคนไทยมากเป็นพิเศษกะประมาณไม่ต่ำกว่า 500 คน เคาจากเครื่องกลับ 3 ลำๆ ละ 160 คน และยังมีคนไทยที่อยู่ประจำที่คยานี้อีก ฝ่ายมหายานไม่รู้ไปไหนกันหมดเลยมีแต่คนไทย คืนนั้นคนไทยครอง maintemple ผมภูมิใจมากคนไทยนั่งกันแทบจะเต็มพื้นที่ตรงโน้นก็คนไทยสาวดมนต์ ตรงนั้นก็คนไทยสาวดมนต์ ตรงนี้ก็คนไทยนั่งสมาธิกัน

ขอออกนอกเรื่องนิดนึง

จริงๆ แล้วเรื่องรถไฟที่จะนำมาเล่ายังมีอีกมากอย่างที่เคยกล่าวไปแล้วว่าถ้าไม่เขียนจริง อย่าขึ้นรถไฟเอง เคยมีพระอยู่ท่านหนึ่ง ท่านบอกว่าอยู่อินเดียมาเป็น 10 ปีแล้วยังเคยขึ้นผิดขบวนเลย

มีเรื่องเล่ามาว่า มีคณะทัวร์หนึ่งรู้สีกว่าจะไปขึ้นรถไฟที่เมืองลักเนา ก็มีการคุยกันถึงเรื่องที่รถไฟมาล่าช้า พอถึงเวลาตามตารางก็มีรถไฟขบวนหนึ่งมาจอดยังชานชาลาที่จะต้องขึ้น รู้สีกว่าจะเป็นขบวนเดียวกันเลขที่เดียวกันกับที่จะขึ้น คนในคณะก็ถามหัวหน้าทัวร์ว่าไหนจะมาช้าไ้ หัวหน้าทัวร์ตอบว่า ขบวนนี้ของเมื่อวาน ขบวนของเรายังไม่มา อูยยยย ขบวนของเมื่อวานช้าไป 24 ชั่วโมง

สาเหตุที่ทำให้ช้าก็มีหลายอย่าง หมอกลงก็วิ่งไม่ได้ อย่างช่วงเดือน กพ. จะมีการอาบน้ำของพวกเดียรัถย์ตรงจุดที่เรียกว่าจุพาทริคุณ เมืองอัลลาฮาบาด อยู่ห่างจากเมืองพาราณสีประมาณ 100 กิโลเมตรนี้มีแม่น้ำ 3 สายมาบรรจบกัน ก็มี ยมุนา คงคา และอีกสายหนึ่งคือสุรัสวดี มารวมกันเป็นคงคาใหญ่ แล้วไหลต่อมาที่เมืองพาราณสีรถไฟที่วิ่งผ่านเส้นนี้ก็จะผ่านตรงจุดสำคัญพอดี คนมาอาบน้ำกันมากมายน่าเป็นล้านคน พอรถไฟผ่านมาถึงจุดนี้คนบนรถก็ดึงเบรคฉุกเฉินเพื่อคนที่มาอาบน้ำ รถไฟก็ต้องจอดกว่าจะออกจะได้ก็ต้องเสียเวลาตรวจสอบว่ามีใครเป็นอะไรไปหรือเปล่าจึงได้มีการดึงเบรคฉุกเฉิน หาไปหามาไม่มีใครเป็นอะไรจะไปจับว่าใครดึงก็ไม่ได้ ยังมีอีกหลายเหตุผลที่ทำให้รถไฟมาช้า แต่ละขบวนวิ่งจากต้นทางมายังปลายทางรวมแล้วเป็น 1,000 กิโลเมตรก็ต้องมีการล่าช้าบ้างเป็นธรรมดา ยิ่งถ้าเราไปขึ้นตรงช่วงที่เป็นช่วงปลายทางของขบวนนั้นแล้วละก็ อย่างน้อยก็ต้องมีช้าไปประมาณ 2 ชม.แน่ ๆ แล้วจะรู้ได้อย่างไรว่าเป็นช่วงไหนของระยะทางทั้งหมด อันนี้ต้องดูตารางเวลาเดินรถเป็นจึงจะทราบได้

ที่เมืองพาราณสีมี junction ใหญ่อยู่ 2 แห่งก็คือ ที่สถานีพาราณสี และที่สถานีมณฑลสาหร่าย รถที่จะไปคยาต้องผ่าน สถานีมณฑลสาหร่าย แต่ไม่จำเป็นต้องผ่านสถานีพาราณสี เราก็ต้องเลือกว่าจะไปขึ้นขบวนไหนที่ไหนด้วย

ไฟฟ้าที่อินเดียก็ดับบ่อย ไม่ใช่เพราะไฟไม่พอ แต่เพราะว่าชาวบ้านลักลอบใช้โดยไม่จ่ายเงินทางราชการ เลยต้องตัดไฟเป็นระยะ แต่ละเมืองก็จะปล่อยไฟมาเวลาไม่ตรงกัน อย่างที่เมืองกุสินารา ก็จะดับเวลา 4 ทุ่ม ไฟมาเวลา 6 โมงเช้า เมืองสาวัตถีแปลกกว่าไฟมาเวลา 4 ทุ่มดับเวลาตี 5 ที่เมืองพาราณสีไม่ค่อยดับ ที่คยา หน้าทองเที่ยวก็จะมีไฟใช้ตลอด เพราะเขาปล่อยไฟมาให้คนท่องเที่ยวยูใช้ พอหมดฤดูท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวหายไป ไฟฟ้าก็หายไปด้วย หน้าร้อนถึงมีแอร์ก็เปิดไม่ได้ เพราะไม่มีไฟ

กลับมาที่พุทธคยา พุทธคยาเป็นเมืองที่ตึกคึกมาก ถนนทุกสายมุ่งสู่ main temple

ภาพนี้ตอนที่กำลังจะจัดงานมาฆบูชา
เป็นป้ายต้อนรับคาโลลามะ ที่จะมาเปิดงานสวดพระไตรปิฎกของสายเถรวาท

เมื่อสองปีที่ผ่านมามีการบูรณะใหญ่พระเจดีย์ ถ่ายรูปมาจึงมีแต่นั่งร้าน แต่ก็ยังคงงาม

แต่ปีที่ผ่านมาเสร็จไปแล้ว โดยส่วนใหญ่ที่เห็นจากภาพนี้ส่วนที่เป็นสีอ่อนเป็นปูนที่ปะเข้าไปใหม่ ตกแต่งจนเรียบร้อยแล้ว ส่วนที่สีเข้มเป็นหินของเดิมตั้งแต่ยุคพระเจ้าอโศก

ยังเหลือด้านล่างอยู่นิดหน่อย พอมองเห็นนั่งร้านและคนงานที่กำลังทำงานบูรณะพระเจดีย์อยู่ คนงานที่ยืนอยู่คงจะเป็นหัวหน้า

ปีที่ผ่านมาก็เลยเอาเงินไปแจกคนงาน นึกเอาเองว่าเป็นค่าบูรณะพระเจดีย์ (ซื้อค่าแรงเขา) แจกไปคนละ 100 รูปี และก็กลับมาที่คยาอีกครั้งหนึ่งก็แจกไปอีก 50 รูปี หัวหน้าคนงานก็ให้มากหน่อย 200 รูปี และยังมีพราหมณ์ ที่ช่วยดูแลพระเจดีย์ที่มาจากวังมหัน (พวกฮินดู) อีก 200 รูปี (เรื่องนี้ตามดูได้ใน สารคดีตามรอยฯ ได้) และยังมีพวกคนงานที่ดูแลสถานที่อีก ทั้งหมดที่แจกไปก็คิดว่าเป็นการช่วยจ้างพวกเขาให้ช่วยดูแลสถานที่ และบูรณะพระเจดีย์นั่นเอง

จุดที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธ ก็คือแท่นวัชรอาสน์ เป็นจุดที่ว่ากันว่าเป็นสะดือของโลกหรือเป็นจุดที่เป็นแกนกลางของโลก เพราะว่าในขณะที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ จะเกิดแรงสั่นสะเทือนแผ่นดินไหวออกจากจุดนั้น ถ้าหากว่าพระพุทธเจ้าไปตรัสรู้ที่จุดอื่นที่ไม่ใช่แกนกลางของโลก โลกก็จะแตก เพราะฉะนั้นจุดนี้เป็นจุดที่สามารถรองรับแรงสั่นสะเทือนนั้นได้ และพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ในกับป็นี่ก็จะมาตรัสรู้ที่นี้เช่นกัน

แท่นนี้อยู่ระหว่างพระเจดีย์กับต้นโพธิ์ศรีตรัฐ พระเจ้าอโศกมาสร้างแท่นหินทับของเดิมไว้ ปัจจุบันก็มีชาวพุทธนำผ้าไปปูบูชา และก็เมื่อสองปีที่แล้วเปิดให้ชาวพุทธได้เข้าไปกราบที่แท่นวัชรอาสน์ วันละสองเวลา คือ 06.00-08.00น. กับ 16.00-18.00น. ชาวพุทธที่เข้าไปก็จะนำของเข้าไปวางบูชาไว้ตามที่เห็นในภาพต่อไป

โป๊ะเทียนที่เห็นเป็นของตนเอง แฮะ

ยังมีอีกภาพหนึ่งมีพวงมาลัยดอกมณฑารพ หายากครับ ธรรมดาเป็นดอกไม้สวรรค์ เท่าที่เห็นจะมีมาขายวันละไม่กี่พวงดอกมณฑารพนั้นมีลักษณะคล้ายดอกจำปีบ้านเรา แต่กลีบดอกบางกว่าดังภาพ

ส่วนเมื่อปีที่แล้วเขาไม่เปิดให้เข้าไปกราบถ้าจะเข้าไปต้องไปขออนุญาตเป็นกรณีพิเศษ คณะของผมก็ได้นำเอาดอกไม้สด ดอกไม้ประดิษฐ์ และที่สำคัญที่สุดนำเอาอัญมณี มีเพชร พลอย หลายชนิด(ของแท้นะครับ) เข้าไปโปรยไว้ที่แท่นวัชรอาสน์ เพื่อเป็นการบูชาด้วยของล้ำค่า รวมราคาก็น่าจะเกือบสองแสน

ภาพนี้ต้องเปิดวัสดุที่ชาวพุทธพม่านำมาปิดแท่นวัชรอาสน์ไว้ จะเห็นพื้นของแท่นวัชรอาสน์จริงๆ ว่าเป็นอย่างนี้

ปีนี้ไม่รู้นโยบายเรื่องที่จะเปิดประตูให้ชาวพุทธได้เข้าไปกราบ เป็นอย่างไรยังไม่ได้สืบข้อมูลมา ตอนที่กราบลงไปที่แท่นวัชรอาสน์ เมื่อตอนที่หน้าตะผากลงไปนั้น จะรู้สึกได้ถึงพลังบางอย่างที่ทำให้เกิดปิติเป็นอย่างมาก มีอยู่ครั้งหนึ่ง มีผู้หญิงไทยคนหนึ่งเข้าไปกราบก่อนหน้าผม พอหน้าผากแตะแท่นวัชรอาสน์เท่านั้นแหละ ร้องไห้อยู่พักนึง

เราก็อยไปเรื่อย ๆ กว่าจะหยุดแล้วเขาจึงถอยออกมา จะว่าไปแล้วนะถ้าตอนที่กำลังจะดับจิตแล้วนึกถึงอารมณ์นั้นได้ไปเกิดสวรรค์ชั้นสูงแน่นอน

บางวันคนเบียดเสียดอัดเขียดกันเข้าไป คนอินเดียก็เข้าไปแตะแท่นวัชรอาสน์กันด้วย บางคนพอเปิดประตูก็เข้าไปนั่งสมาธิข้างในแต่ก็มีบางช่วงที่ไม่มีคน ผมซึ่งนั่งรออยู่ข้างนอกก็จะเข้าไปบ้าง ได้เข้าไปทุกวัน (เมื่อสองปีที่แล้วนะ)

ชาวพุทธเราก็ไปบูชาด้วยการสวดมนต์นั่งสมาธิ และก็นำของต่างๆ ที่ตนเองคิดว่าควรไปบูชา

รอบๆ บริเวณโพธิมณฑลจะมีผู้คนทั้งนั่ง และเดินรอบพระเจดีย์กันขวักไขว่ ผมหลบไปนั่งสมาธิด้านนอกห่างออกมาจากโพธิมณฑลนิดหน่อยรู้สึกว่ามันไม่ค่อยดี ต้องไปนั่งที่บริเวณใต้ต้นโพธิ์ถึงจะดี ซึ่งก็จริง ที่แรกก็วิตกอยู่ว่าจะเข้าสมาธิได้หรือ เอาเข้าจริงๆ ก็ยากพอสมควร พวกมหายานก็สวดมนต์กันดังรอบทิศไปหมด นั่งๆ ไปสักระยะก็รู้ขึ้นมาว่า "อย่าไปสนใจพวกเขาสิ" เออจริงแะถ้าไม่สนใจคนที่เดินกัน ขวักไขว่ ก็เข้าสมาธิได้ เข้าได้ดีเสียด้วย คงจะเป็นเพราะพุทธานุภาพนั่นเอง

เข้าไปภาพในสตูดิโอ จะมีพระพุทธรูปปางมารวิชัย (ปางชนะมาร) ซึ่งเราเรียกกันว่า พระพุทธเมตตา เมื่อ 2 ปีที่แล้ว ผมไปอยู่นานหลายวัน มีอยู่วันหนึ่งโชคดีมากได้เห็นพระพุทธเมตตาเต็มองค์ในขณะที่ไม่มีผ้ามาห่ม เพราะธรรมเนียมพระพุทธเมตตาจะมีชาวพุทธนำผ้ามาให้เจ้าหน้าที่ (พระอินเดีย) ห่มบูชา นับจำนวนไม่ได้ ในหนึ่งวันผ้าจะถูกเปลี่ยนไปเรื่อยๆ เจ้าหน้าที่เขาก็จะเอาผ้าเก่าออกแล้วห่มของใหม่ให้ทันที ไม่รู้ใครเดินไปเดินมาเลือบไปเห็น เจ้าหน้าที่เขาคงจะเคลียร์ผ้าเก่าออกเพื่อนำไปเก็บที่สำนักงาน เลยได้รูปพระพุทธเมตตาที่เป็นองค์ดั้งเดิมจริงๆ มา

เมื่อปีที่แล้ว คณะของผมนำผ้าไปห่มเหมือนกัน แต่ผ้าไม่เหมือนที่เคยห่มกันมา เพราะส่วนใหญ่ที่ชาวพุทธนำมาห่มจะเป็นผ้าแพรสีเหลืองทอง หรือไม่กี่ผ้าที่เมืองไทยเรียกว่าผ้าตาดเป็นผ้าไหมสีทองแทรกอยู่ แต่ผ้าที่คณะนำไปนั้นเป็นผ้าที่เคลือบสีพลาสติกสีทองอร่าม ดูคู่ควรเป็นอย่างยิ่งดังภาพ

เสียดายนิดนึง ลายลูกไม้ที่เย็บขอบผ้าเล็กไปนิดนึงน่าจะยาวประมาณ 10 ซม. ปีนี้เห็นว่ามี การประดับ เพชรที่รัศมีด้านหลังองค์พระด้วย

ธรรมดาสาวอินเดีย นิยมทำ การบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์กันมาช้านานแล้ว นำมาใช้บูชาพระรัตนไตรด้วย เวลา เขามูชากันจะยิ่งใหญ่อลังการ อย่างในภาพ พวกมหายานจะนำเอาดอกดาวเรืองมาเรียงอยู่บนถาดพลาสติก ผม ยังเข้าไปช่วยเขานิดนึงเลย

ในถ้วยพลาสติกก็จะหล่อหน้าไว้ด้วย คงจะใส่อะไรสักอย่างที่เป็นสารอาหาร น้ำจึงมีสีเหลืองอ่อน ดอกดาวเรืองก็จะไม่เหี่ยวง่ายประกอบกับอากาศหนาวเลยอยู่ได้เป็นสัปดาห์

นอกจากดอกไม้แล้ว พวกมหายานยังชอบจุดตะเกียง (oil lamp) จุดกันทีละมากๆ เมื่อก่อนตั้งนานมาแล้ว จุดกันที่ได้ต้นโพธิ์ จุดกันที่เป็นพันดวง ต้นโพธิ์จะตายเอา ทางสมาคมจึงให้ไปสร้างห้องสำหรับจุดตะเกียง ซึ่งอยู่ห่างออกไปทางทิศใต้ ข้างสระมูจลินจำลองหน้าตาของห้องที่จุดตะเกียงเป็นอย่างนี้

ภายในห้องจะมีคนงานของสมาคมมาเตรียมตะเกียงเอาไว้แล้ว เพื่อให้ชาวพุทธมาจุดคิดค่าจุดดวงละ 1.5 - 2 รูปีแต่บางวันที่มีงานใหญ่ๆ ก็มีทีมงานของวัดธิเบตมาทำกันเอง คิดค่าจุดดวงละ 2 รูปี ต้องจองกันล่วงหน้า ไม่งั้นไม่มีให้จุด จองเข้าจุดบาย อะไรทำนองนี้ ผมก็ได้พาคณะไปจุดกันคนละ 100 ดวง มีอยู่วันหนึ่งไปกันแค่ 2 คน จุดกันคนละ 500 ดวง กว่าที่จะจุดเสร็จเล่นเอาเหงื่อท่วมตัวเลย

จุดเสร็จแล้วก็เป็นอย่างที่เห็น

แล้วเราก็มีการเตรียมถ้วยใส่เนยเป็นเชื้อเพลิง เคยอ่านในพระไตรปิฎก ว่ามีการบูชากันด้วยวิธีนี้ ซึ่งเป็นเชื้อเพลิงที่ประณีตที่สุด นำมาจุดกันเองข้างนอกห้องโดยต้องเตรียมกันเองทำให้เอง ใส้ทำด้วยกระดาษทิชชู เนยจึงจะไหม้จนหมด กว่าจะลงตัวอย่างนี้ก็ทดลองกันมาหลายครั้ง จนกระทั่งแน่ใจจึงออกมาเป็นแบบนี้

ถ้วยเตรียมไปจากไทย แต่เนยไปหาซื้อที่คยา เมื่อปีที่แล้วเพิ่งจะรู้ว่าเนยที่อินเดีย จืดง่ายกว่าเนยของไทย เวลาทำก็ปาดเนยลงในถ้วยเลย ห้ามทำให้ละลายก่อน เพราะว่าเมื่อเนยละลายแล้วจะมีน้ำแยกตัวออกมาไหม้ไป ได้สักพักก็จะดับ ใส้ก็ต้องใช้ไม้จิ้มฟันเป็นแกนพันด้วยกระดาษทิชชู เวลาจุดไส้จะไม่จมน้ำเนย กระดาษทิชชูก็ต้องพันไม่ให้แน่นเกินไป เพราะถ้าแน่นเกินไปจุดไปก็จะดับอีก

ที่บริเวณพระเจดีย์พุทธคยา เวลากลางคืน ถ้าถ่ายรูปขึ้นไปบนท้องฟ้า ภาพจะเป็นอย่างนี้ทั่วไปหมด

ลองฉายไฟดูแล้วก็ไม่พบว่ามีฝุ่นอะไร ก็เลยลองมองตามแสงไฟแฟลชไป เวลาที่ไฟแฟลช แฉิบออกไป ดูเหมือนว่าจะไปกระทบอะไรบางอย่าง เป็นเม็ดเล็กๆ สะท้อนแสง ระยิบระยับ ที่แรกนึกว่าเป็นฝุ่น ดูให้ดีก็ไม่มี ฝุ่นอะไร บางคนก็ว่าเป็นเทวดา ซึ่งถ้าไปถ่ายที่อื่น นอกบริเวณพุทธคยา ก็จะไม่เป็นอย่างนี้ แต่ถ้ามีฝุ่นก็จะติด ฝุ่นเหมือนกัน แล้วแต่จะคิดกันไปเชื่อกันไป ในส่วนตัวก็มีความเชื่ออย่างหนึ่ง เพราะสถานที่แห่งนี้ ไม่ใช่จะมี แต่มนุษย์เท่านั้นที่ไปกราบไหว้บูชากัน

ชาวพุทธเราถ้าไปกราบพระเจดีย์ แทนวัชรอาสน์ ก็จะนำผ้าไปห่มบริเวณรั้วที่ล้อมต้นโพธิ์ ส่วนใหญ่ก็จะเป็นผ้าสีทอง ที่เรียกว่าผ้าตาด บางคณะก็จะเขียนชื่อของตนลงไปที่ผ้าด้วย เต็มไปหมด บางคณะก็จะเขียนข้อความบูชาสถานที่ด้วย

ตามที่เราเห็นเป็นริ้วที่ล้อมต้นโพธิ์และแท่นวัชรอาสน์ ผ้าที่ห่มอยู่เป็นของคณะชาวพุทธ ไม่ทราบว่ามีมาจากไหน มาคณะหนึ่งก็ห่มผืนหนึ่ง 4-5 วันทางเจ้าหน้าที่ก็จะมาเก็บไป คณะใหม่มาก็ห่มกันไปไม่ว่ากัน ห่มแล้วก็มีคณะอื่นมาห่มทับ ก็ไม่ว่ากันเพราะสถานที่แห่งนี้ไม่ได้เป็นของใครคนหนึ่ง ต้องแบ่งปันกันไป

คณะของผมเมื่อปีที่แล้ว ก็นำไปเหมือนกัน โดยจะผูกผ้าสองสี คือสีทองนวล กับสีทองเข้ม เหมือนกับที่ผูกที่สารนาถ เราแยกผูกผ้าเป็นสามช่วง ช่วงที่เป็นริ้วรอบต้นโพธิ์ และแท่นวัชรอาสน์ จะผูกผ้าสองสีคู่กัน

ตอนที่ผูกจริงๆ ใช้เวลาผูกผ่านานเอาการอยู่ เพราะต้องปีนขึ้นไป กะว่าครั้งต่อไปคงต้องไปหาบันไดมาปีนจะได้ผูกได้ถนัดหน่อย พอผูกไปแล้วก็มีคณะชาวไทย เอาผ้าไปห่ม ของเราผูกอยู่สูงกว่า เขาก็เลยเอาผ้ามาเกาะกับของเราไว้ เฉพาะจุดนี้ใช้ผ้าไปประมาณสี่ละ 60 หลา

ส่วนริ้วที่ล้อมพระเจดีย์ เราก็เอาผ้าที่เหลือ ประมาณสี่ละ 20 หลา มาผูกโดยผู้แยกกันสองสี่สี่ละฝั่ง ริ้วทางซ้าย กับริ้วทางขวา

ที่เห็นมีทีมงาน และมีคนไทยที่ไปปฏิบัติธรรมที่นั่น ช่วยกันผูก

ส่วนอีกด้านหนึ่งก็เป็นอย่างนี้

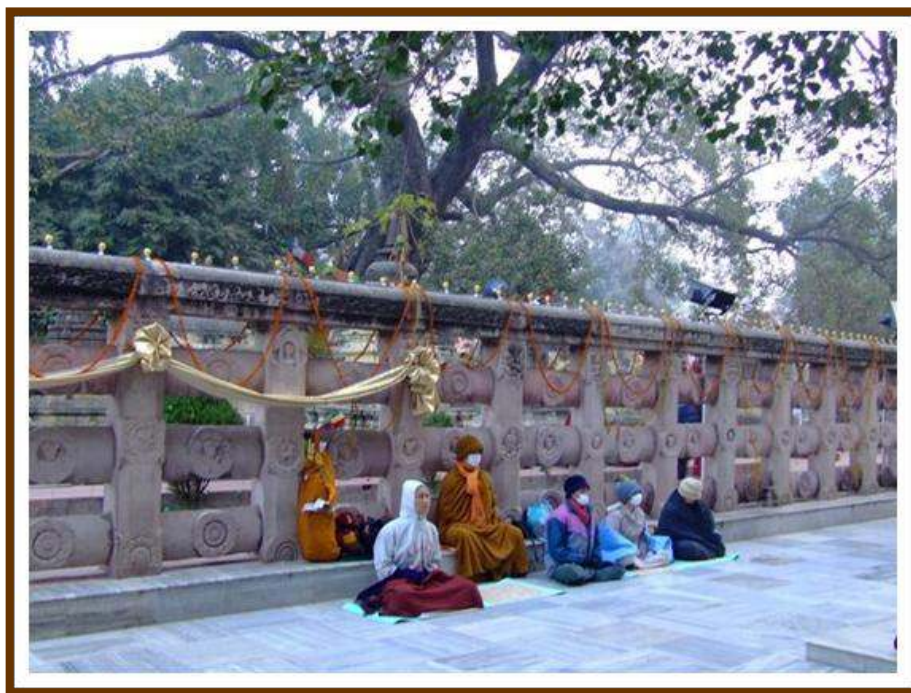
ผ้าที่ผูกรอบนอกนี้ เมื่อเราเดินทางออกไปจากคยา ไปสังเวชนียสถานอื่นๆ จนกระทั่ง วนกลับมาที่พุทธคยาอีกครั้งหนึ่ง ผ่านไปได้ 11 วัน ผ้ายังผูกอยู่ที่เดิม พวกเราดีใจกันมาก ที่เจ้าหน้าที่กรุณาละเว้นไม่เก็บผ้า

ชุดนี้ที่เราบูชาเอาไว้ เรากลับมาพักที่พุทธคยาอีกสองวัน แล้วเดินทางต่อ ไม่ทราบเหมือนกันว่าทางเจ้าหน้าที่จะเก็บไปเมื่อไหร่ แต่ก็คาดว่ารวมเวลาที่ผ้าของเราได้บูชาอยู่อย่างนั้นไม่ต่ำกว่า 15 วัน คิดแล้วปีติจริงๆ

คนที่นั่งอยู่ทางขวาสุดของภาพเป็นเจ้าหน้าที่ของธรรมมาทวัร คงจะเป็นลูกของคุณธรรมมา ชื่อคุณป๊าย หรืออย่างไรไม่แน่ใจ ที่ต้องแนะนำก็เพราะว่าตอนที่คณะของผมจะออกจากพุทธคยา เพื่อไปอาชันท้าก็ได้ฝากสัมภาระบางอย่างที่ไม่จำเป็นกลับเมืองไทยก่อน เยอะเหมือนกัน สองกล่องใหญ่โดยได้รับความอนุเคราะห์จากคุณคนนี่แหละ และกั้ทีมงานของธรรมมาทวัร อีกคนหนึ่งคือคุณอู๋ย จึงขอขอบคุณมา ณ ที่นี้

ครั้งต่อไปทีมงานคุยกันว่าจะผูกที่ริ้วแบบนี้ให้รอบพระเจดีย์เลย กะประมาณกันว่าต้องใช้ผ้าไม่ต่ำกว่า 320 หลา จึงจะผูกได้รอบพระเจดีย์ เอ...รวมแล้วกับที่สารนาถอีกสี่ละ 160 หลา ต้องพาผ้าไปไม่ต่ำกว่า 700 หลา ยังมีที่กุสินาราก็ยังไม่ได้กะว่าจะใช้เท่าไร ใครจะแบกไปละ ทางการบินไทยก็จำกัดเรื่องน้ำหนักเสียด้วย ปีที่แล้วที่พากันไปได้ นักขนานนี้ ต้องทำเรื่องขอเพิ่มน้ำหนัก ซึ่งก็ได้เพิ่มมาอีกเท่าหนึ่ง ปีนี้ถ้าไปกันไม่ถึง 10 คน น่าเป็นห่วงเหมือนกันเรื่องน้ำหนักที่จะพาไป

อากาศที่นั่นก็ไม่เหมือนบ้านเรา บ้านเราเวลาที่หนาวที่สุดของวันจะเป็นช่วงประมาณ ตี 4-5 แต่ที่นั่นจะโหดที่สุดตอนประมาณ 7 โมงเช้า ถ้าไปนั่งสมาธิกันช่วงตี 5 ก็จะต้องเป็นแบบนี้

บางช่วงหนาวจนเท้าที่เดินเหยียบพื้นหินรู้สึกเจ็บเพราะว่าพื้นเย็นมาก จริงๆแล้วรัฐพิหารเป็นรัฐที่มีอุณหภูมิอุ่นที่สุดในบรรดาสังเวทัง 4 รัฐนี้ ประชากรมีฐานะจนที่สุด อากาศช่วงหน้าร้อนก็สูงถึง 50 องศา ตามที่ได้กล่าวไปแล้ว ถ้าหากว่าอุณหภูมิที่คยา อยู่ที่ประมาณ 10 องศา ที่พาราณสีก็จะประมาณ 4-7 องศา ที่กุสินาราก็เหมือนที่พาราณสี แต่ที่กุสินารามีหมอกด้วย ถ้าหมอกลงจัดบางครั้งแม้แต่รถไฟก็จะหยุดวิ่ง ที่ลุมพินีจะอุ่นกว่าที่กุสินารามากกว่าหมอกก็น้อยกว่าแปลกดินะทั้งที่ดูในแผนที่แล้วลุมพินีอยู่เหนือกว่ากุสินารา

พอเราบูชากันเสร็จในแต่ละวัน ก็จะถึงเวลาทำความสะอาดพระเจดีย์ เราก็ใช้ไม้กวาดที่เตรียมไปจากเมืองไทยกวาดๆ กัน

เมื่อกวาดกันเสร็จก็จะถวายเป็นกุศลไว้ที่สถานที่นี่ด้วย ที่กุสินาราเจ้าหน้าที่เขาก็ใช้ต่อ พอวนกลับมาอีกที่ไม้กวาดก็เกือบจะเหี้ยนแล้ว หลังจากนั้นก็จะออกมารับประทานอาหารที่ร้านประจำ

วันแรกๆ ก็กินกันดี แต่พอผ่านไปสักสองสามวันชักไม่ไหว เพราะอาหารอินเดียไม่ถูกปากกันเท่าไร ส่วนตัวเองกินต่อเนื่องไปได้หลายวันชักแห้งเหี่ยวเหมือนกัน รสชาติของเขาไม่ค่อยจัดเหมือนอาหารไทย แต่ถ้าไม่ไปลองเสียเลยก็ดูเหมือนจะไปไม่ถึงอินเดีย ที่เขามีคนมากหน้าหลายตาเข้ามาที่ main temple ถ้าแต่งตัวอย่างนี้ก็พวกศรีลังกา

สำเนียงการสวดมนต์ก็แตกต่างกันออกไป รู้สึกว่าพวกลังกานี้จะมีสำเนียงน่าฟังที่สุด พระที่ยืนอยู่กำลังนำชาวลังกาสวดมนต์ มีพวกเดียรถีย์เข้ามาด้วย

แต่ชาวพุทธเราส่วนใหญ่ไม่ค่อยสนใจ มีพวกวนิพก เข้ามาแสดงกายกรรม หรือเล่นดนตรีเพื่อแลกกับเงิน

พวกมหายานบางคนก็มาสวดมนต์ เขจะมีเครื่องช่วยเป็นอุปกรณ์ที่เห็น และมีเมล็ดพีช กับลูกปัดหินมาใช้ ประกอบการสวดมนต์ ไม่รู้เหมือนกันว่าเขาทำอะไรบ้าง

ผมได้พาคณะที่ไปกันออกไปดูสถานที่ๆ สำคัญในพุทธประวัติ ที่คณะทัวร์ทั่วไปไม่ค่อยได้ไปเพราะจะเสียเวลามาก

ในตำบลคยานีสมัยพุทธกาล เรียกว่าคยาสีสะ เป็นที่ตั้งของอาศรมของชฎิลดาบส สามพี่น้อง ตามพุทธประวัติพระพุทธองค์ทรงกลับมาโปรดพวกชฎิลที่อาศรมแห่งนี้

ซึ่งพวกชฎิลนั้นก็สูญไปนับแต่นั้นมา แต่เขาก็ยังรักษาสถานที่เอาไว้จนปัจจุบัน

ในพุทธประวัติถ้าใครได้ไปดูการ์ตูน ตอนที่พระพุทธองค์เข้าไปโปรดชฎิลพี่ใหญ่ที่ชื่อว่า อรุเวลกัสสป ได้ให้พระพุทธองค์ไปพักที่โรงบูชาไฟ ผมก็สงสัยว่าเป็นอย่างไร เมื่อไปดูสถานที่จริง ในวิหารดังกล่าวจะมีสถานที่ซึ่งเป็นบ่อลงไปคล้ายบ่อน้ำ บ่อที่ว่่านี๊พวกชฎิลใช้บูชาไฟกันโดยจุดไฟที่ก้นบ่อแล้วทำพิธีกันข้างบน ในสารคดีตามรอยๆ ก็มีพิธีบูชาไฟนี้ ในแผ่นที่ 1

ภาพนี้ถ่ายที่ด้านบน ซึ่งเมื่อมองลงไปในบ่อจะเป็นอย่างนี้

จะเห็นว่าทางเจ้าหน้าที่ดูแลสถานที่ที่จะปูผ้าเอาไว้ ซึ่งประมาณว่าเคยเป็นที่ประทับของพระพุทธองค์ตอนที่มาประทับในโรงบูชาไฟดังกล่าว และพระพุทธองค์ก็ได้แสดงฤทธิ์โปรดพญานาคในที่แห่งนี้

ยังมีสถูปอีกแห่งที่ทุกคนจะไปกันมาก ก็คือสถูปบ้านนางสุชาดา จุดนี้เดิมเป็นบ้านของนางสุชาดา ซึ่งตามที่ได้ยินมาเป็นตึก 7 ชั้น สถูปก็คงจะสร้างทับบ้านหลังประมาณ พ.ศ. 700 คูได้จากสถูปเป็นอิฐแกะลายคงจะสร้างสมัยคุปตะ

พอนานๆ ไปก็พังทลายลงมา ที่เห็นในภาพเป็นส่วนที่เขาลอกเอาดินออกไปหมดแล้วเป็นด้านหน้า ซึ่งทางขวาของภาพยังบูรณะไม่เสร็จ แต่พอเดินเข้าไปมองด้านหลัง เขากำลัง cut เอาดินและอิฐที่พังออกมา เอาอิฐไปกองไว้ก่อนแล้วก็นำมาปะเข้าไปใหม่

ลักษณะการบูรณะโบราณสถานเขาจะเปิดดินออกเป็นแถบๆ cut ดินลงไปตรงๆ ตามภาพ ถ้าใครไปดูการขุดค้นโบราณสถานที่ไหน ๆ เขาก็ทำกันแบบนี้ ตอนที่เดินไปข้างหลังแล้วถ่ายภาพนี้มา เจ้าหน้าที่เขาไม่ให้ถ่ายภาพการทำงาน ไม่รู้เพราะอะไร แต่เราก็ลักไก่ถ่ายมาโดยถือกล้องต่ำๆ แล้วกดชัตเตอร์ ดูเหมือนกับเขาอยากจะแสดงความมีอำนาจอะไรทำนองนี้

ถามว่าดินที่ทับถมอยู่มาจากไหน ก็มาจากฝุ่นที่พัดไปมาแล้วมาเกาะทับกันนานเป็นพันปีกลายเป็นดินนะซี

ขึ้นไปด้านบนสถูป มองลงมาเห็นลานนวดข้าว และกองฟางที่ชาวบ้านแถบนี้มาทำเอาไว้ ภาพนี้เมื่อ 2 ปีที่แล้ว แต่เมื่อ 20 กว่าปีที่แล้วก็เป็นอย่างนี้ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงเมื่อ 1,000 กว่าปีก็คงจะเปลี่ยนไปไม่มากนักในสารคดีตามรอยผู้สร้างยังเล่าเอาไว้ว่ายังมีเค้าอะไรๆ เดิมๆ ที่ยังคงอยู่จนถึงปัจจุบันนี้

มองไปทางซ้ายก็จะมีโรงเรียนประถม ที่อยู่ได้ด้วยคนไทยไปให้เงินบริจาค ลองไปดูแล้วครูที่นั่นเป็นวัยรุ่น ลงทุนสร้างโรงเรียนมีที่ให้ให้นักเรียนนอนด้วย มีที่ทำอาหารเลี้ยงนักเรียน สอนกันแบบลูกทุ่งๆ เวลามีโอกาสทัวร์ของไทยไปหมู่บ้านนางวิสาขา เขาก็จะมาชวนไปดูโรงเรียนของเขา มีการเขียนชื่อโรงเรียนเป็นภาษาไทยด้วย คนไทยจะได้รู้ว่าเป็นโรงเรียนที่สนับสนุนโดยคนไทย

มองไปทางขวา ที่เห็นไกลๆ เป็นเขาดงคสิริ ที่พระโพธิสัตว์บำเพ็ญทุกรกิริยา

ยังมีสถานที่สำคัญอีก ซึ่งเป็นจุดที่พระพุทธองค์ทรงไปประทับเสวยวิมุตติสุข ที่อยู่ห่างจาก main temple ไปอีกประมาณ 2 กม. จะไปก็ต้องเดินไป วันนั้นออกเดินตั้งแต่เที่ยง รีบไปรีบกลับกว่าจะกลับมาถึงที่พัก 3 ชม. กว่า ต้องเดินฝ่าหุบเขาไปอีกแล้ว ได้เห็นบ้านของชาวบ้านรัฐพิหารนี้ส่วนใหญ่เป็นบ้านดิน เนื่องจากเป็นรัฐที่ประชากรยากจนที่สุด

แต่ว่าบ้านดินนี้อยู่ได้เป็น 100 ปีเลยนะ คงทนถาวรกว่าบ้านปูนเสียอีก

คูสีเขาทำเอาไว้เป็นอย่างดีเลย มีทางเดินมีบันไดดินด้วย บ้านดินนี้หน้าร้อนก็ไม่ร้อน หน้าหนาวก็อุ่นสบาย
ข้างบ้านเขาก็มีเตาทำอาหาร ทำด้วยดินอีกเช่นกัน

เตาข้างนี้เอาไว้ปิ้งโรตี่ อีกข้างหนึ่งเอาไว้ต้มแกงถั่ว อันนี้เด็กอินเดียที่ไปด้วยกันบอกมา

บางบ้านผนังก็มีรอยแตก เด็กที่ไปด้วยกันเขาก็บอกว่าเจ้าของบ้านก็จะ cut ออกมาแล้ว ก็ปะดินเข้าไปใหม่เป็นการซ่อมแซม ฟังดูง่ายดีนะ เดินไปเดินมาเฉียดเข้าไปใกล้หน้าต่าง อยากรู้ว่าข้างในมีอะไรบ้าง เลยลักไก่เอากล้อง ยื่นเข้าไปถ่ายรูปมา

อีกบ้านหนึ่งเป็นอย่างนี้จะหาว่าละลาบละลั้ง แหมขอโอกาส เพื่อการศึกษาครับ จะเห็นว่ามีราวตากผ้า เตียงนอน

และภาพนี้จะเห็นมีหม้อดินสำหรับเก็บสมบัติ ผ้าผ่อนเขาก็มีแค่ไม่กี่ชุด เท่าที่เห็นไม่มีสมบัติอะไรมา สมบัติของพวกเขาเป็นอะไร เป็นพืชผลทางการเกษตรนะซี อยู่ในยั้งฉาง ซึ่งจะมีห้องเก็บต่างหาก และก็ วัวควาย ก็เป็นสมบัติอีกอย่างหนึ่งของเขาเหมือนกัน เครื่องใช้ไฟฟ้าวิทยุ โทรทัศน์หายาก ความเป็นอยู่ของชาวบ้านก็มีแค่นี้